

A.O. "Femeia și Copilul – Protecție și Sprijin",
str. Păcii 43, or. Criuleni, MD-4801, tel/fax: (+373) 248 21809, (+373) 248 20654,
office@fcps.md, www.fcps.md

RAPORT FINAL

Titlul proiectului	"Integrarea copiilor cu dizabilități în școlile generale"
Numărul contractului	CQ-C-10570-PHRD
Numele organizației Consultant	Asociația Obștească „Femeia și Copilul – Protecție și Sprijin”
Autorul raportului	Victoria SECU
Data prezentării raportului	30/11/2016

Semnătura persoanei desemnate din partea
Consultantului pentru prezentarea raportului

Victoria SECU,
Director executiv, AO "Femeia și Copilul – Protecție și Sprijin"

CUPRINS:

I. Sumar executiv	4
II. Descrierea implementării efective a Serviciilor de Consultanță	7
III. Rezultatele activităților și indicatorii obținuți	11
IV. Concluzii finale	34
V. Recomandări	33
VI. Anexe	39
Anexa 1 – Pliant despre proiect	42
Anexa 2 – Secvențe foto fin cadrul etapei de informare și sensibilizare a a comunităților.....	44
Anexa 3 - Secvențe foto fin cadrul etapei de instruire a părinților și liderilor de opinie comunitari	46
Anexa 4 – Secvențe foto din cadrul școlii de vară	48
Anexa 5 – Secvențe foto din cadrul etapei de realizare a activităților comunitare de promovare a incluziunii	51
Anexa 6 – Materiale de comunicare	61
Anexa 7 – Istorie de succes	63

Lista tabelelor și figurilor:

Tabelul 1 – Lista activităților

Tabelul 2 – Activități de promovare a incluziunii sociale realizate de fiecare comunitate țintă

Tabelul 3 – Frecvența activităților comunitare organizate în raport cu tipul acestora

Tabelul 4 – Comunitățile –țintă care au colectat donații în scopul susținerii copiilor cu dizabilități

Tabelul 5 – Materiale de informare și vizibilitate

Figura 1 – Componența grupurilor de persoane care au participat la ședințele de informare și sensibilizare

Figura 2 – Componența grupurilor per comunități- țintă în cadrul ședințelor de informare

Figura 3 – Componența grupurilor la instruirea de 3 zile

Figura 4 – Componența grupurilor per comunități în cadrul instruirilor de 3 zile

Figura 5 – Aprecierea gradului de utilitate a subiectelor abordate în cadrul instruirii de 3 zile

Figura 6 – Componența grupului de participanți la școala de vară

Figura 7 – Raport procentual al numărului total de persoane care au participat la activitățile comunitare

I. Sumar executiv

Serviciile de Consultanță în educarea comunităților și instruirea părinților în domeniul incluziunii sociale a copiilor cu dizabilități a fost una din dimensiunile proiectului *"Integrarea copiilor cu dizabilități în școlile generale"*, finanțat din grantul oferit Republicii Moldova de Guvernul Japoniei prin Fondul de Politici de Dezvoltare a Resurselor Umane (PHRD), administrat de Banca Mondială și gestionat de Fondul de Investiții Sociale din Moldova (FISM), fiind prestate de Asociația Obștească „Femeia și Copilul - Protecție și Sprijin”.

Grupul țintă a fost reprezentat de 20 de comunități țintă din 14 raioane, în care există școli de circumscripție.

Alături de componenta de mobilizare a celor 20 de comunități selectate în asigurarea dreptului la educație a tuturor copiilor, în contextul prevederilor legale¹, proiectul respectiv este mult mai complex și a inclus investiții importante pe dimensiunea adaptării infrastructurii instituțiilor de învățământ la necesitățile specifice a copiilor cu dizabilități, precum și formarea continuă a cadrelor didactice.

Obiectivul major al Serviciilor de Consultanță în cadrul acestui proiect au fost îmbunătățirea percepției membrilor comunităților selectate în proiect despre incluziunea socio-educatională a copiilor cu dizabilități în școlile generale drept un beneficiu comun. Prin toate activitățile proiectului a fost necesar de accentuat că fiecare copil are dreptul de a învăța, comunica, de a avea prieteni, de a trăi sentimentul de satisfacție în școala din comunitatea sa.

Obiectivele operaționale propuse pentru intervenție au fost:

1. Informarea a 20 comunități selectate pentru îmbunătățirea percepției privind incluziunea socio-educatională a copiilor cu dizabilități în școala din comunitate și necesitatea asigurării dreptului la educație fiecărui copil;
2. Instruirea a cel puțin 200 persoane (părinții care educă copii cu dizabilități și lideri de opinie) să acționeze împreună ca agenți ai schimbării în comunitate;
3. Sensibilizarea comunităților în ceea ce privește dreptul fiecărui copil la educație și incluziune în viața socială.

Durata Serviciilor de Consultanță: 17.03.2016 - 30.11.2016.

Bugetul total al Serviciilor de Consultanță a constuit 60 099 USD.

¹ Codul Educației al Republicii Moldova, COD Nr. 152 din 17.07.2014 (art. 32, 33);

Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.523 din 11.07. 2011 (cap. IV, art. 43—59);

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr.166 din 9 iulie 2010 (art. 24);

Legea nr. 60 din 30 martie 2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități (cap. IV, art.27, 28);

Aria de acoperire geografică a fost una reprezentativă pentru întreaga țară, iar în grupul țintă au fost incluse următoarele comunități (amplasate de la nord spre sud):

Zona geografică	Comunități/instituții de învățământ beneficiare	
Nord	1	r. Glodeni, s. Cuhnești – Liceul Teoretic
	2	r. Glodeni, s. Balatina – Liceul Teoretic
	3	r. Rîșcani, s. Nihoreni – Liceul Teoretic „C. Popovici”
	4	r. Drochia, or. Drochia – Liceul Teoretic rus nr. 3
	5	r. Sîngerei, or. Sîngerei – Liceul Teoretic „Olimp”
Centru	6	r. Ungheni, s. Mănoilești – Gimnaziul
	7	r. Nisporeni, s. Seliște – Liceul Teoretic
	8	r. Nisporeni, s. Iurcenii – Gimnaziul „Grigore Vieru”
	9	r. Nisporeni, s. Boldurești – Gimnaziul „Valeriu Bulicanu”
	10	r. Telenești, s. Mîndrești – Liceul Teoretic „D. Cantemir”
	11	r. Orhei, or. Orhei – Liceul Teoretic „Alec Russo”
	12	r. Orhei, s. Suslenii – Liceul Teoretic „Vasile Lupu”
	13	r. Hîncești, s. Leușeni – Liceul Teoretic „Cezar Radu”
	14	r. Hîncești, s. Sărata-Galbenă – Liceul Teoretic „Universum”
	15	r. Strășeni, or. Strășeni – Gimnaziul „Mihai Viteazu”
Sud	16	r. Cimișlia, s. Gradiște – Gimnaziul
	17	r. Cimișlia, s. Lipovenii – Liceul internat cu profil sportiv
	18	r. Ștefan Vodă, s. Olănești – Liceul Teoretic „B.P. Hașdeu”
	19	r. Leova, s. Filipeni – Gimnaziul
	20	UTAG, s. Avdarma- Liceul Teoretic „D. Celenghir”

În scopul atingerii obiectivelor propuse în cadrul Serviciilor de Consultanță, s-a intervenit pe câteva etape cheie:

Etapa I. Elaborarea cadrului conceptual și metodologic al activităților planificate în raport cu rezultatele așteptate.

Ca și produse elaborate au fost Sumarul bunelor practici privind incluziunea socio-educatională a copiilor cu dizabilități în Republica Moldova; agendele și demersurile didactice pentru Etapa II - ședințele de informare și sensibilizare a comunităților și etapa a III- instruirea de 3 zile a părinților, precum și suporturile de curs.

Etapa II. Informarea și sensibilizarea comunităților privind necesitatea incluziunii sociale a copiilor cu dizabilități.

În această etapă, 20 ședințe de informare și sensibilizare a comunităților au derulat în perioada lunii iunie, implicând 397 persoane, dintre care părinții care educă copii cu dizabilități, părinții care cresc și educă copii cu dezvoltare tipică, cadre didactice și alți lideri de opinie la nivel de comunitate (asistenți sociali, preoți, etc). Membrii comunităților au cunoscut activitățile proiectului; au argumentat beneficiile incluziunii pentru comunitate; au conștientizat rolurilor asumate de părinți și lideri de opinie în formarea mediului de acceptare în comunitate pentru copil cu CES, inclusiv cu dizabilități; au definit incluziunea; au prezentat activitățile posibile în cadrul campaniilor de sensibilizare; aspecte care au motivat părinții și liderii de opinie de a se implica în celelalte activități a proiectului, dar și în organizarea activităților de promovare a incluziunii socio-educatională a copiilor cu dizabilități, la nivelul comunității lor.

Etapa III. Instruirea părinților și liderilor de opinie comunitari pentru conștientizarea rolurilor și planificarea acțiunilor comune în promovarea incluziunii sociale a copiilor/persoanelor cu dizabilități.

Instruirea părinților a derulat în cadrul a 20 de activități de instruire a câte 3 zile fiecare, realizate în perioada lunii iulie-august, la care au participat 345 de persoane (părinți și cadre didactice). Subiectele de bază abordate s-au axat pe conceptul incluziunii, cadrul legal național și internațional, bariere existente, activități concrete de promovare a incluziunii, prin care pot fi unite eforturile în promovarea dreptului la educație a tuturor copiilor.

Instruirea părinților și cadrelor didactice a continuat și la școala de vară, cu perioada de 5 zile, derulată în august. În acest sens, 80 de persoane, dintre care părinți, cadre didactice, alți lideri de opinie au învățat și exersat împreună cum să organizeze și desfășoare activități de promovare a incluziunii socio-educatională a copiilor cu dizabilități în instituțiile de învățământ din comunități, dar și cum să valorifice resursele existente și parteneriatele în comunitățile lor.

Etapa IV. Realizarea activităților comunitare care promovează incluziunea socială a copiilor cu dizabilități.

40 de evenimente publice și campanii de sensibilizare au fost organizate în cele 20 de comunități în perioada august-noiembrie 2016, la care au participat cca 1700 de persoane (doar pe liste,

numărul lor real fiind mai mare de cel puțin două ori), printre care copii cu dezvoltare tipică, copii cu dizabilități, părinții copiilor cu dizabilități, lideri de opinie (primari, preoți, consilieri locali), profesori, alte persoane din comunitate.

Etapa a V. Promovarea și comunicarea bunelor practici în mobilizarea comunităților pentru promovarea dreptului la educație a tuturor copiilor.

Bunele practici și experiențe de succes au fost promovate constant, pe toată perioada de implementare a proiectului, prin diferite surse media, inclusiv 2 emisiuni radio, 1 emisiune TV, articole publicate, informații publicate în rețele social media.

II. Descrierea implementării efective a proiectului

În continuare, sunt descrise activitățile planificate, calendarul efectiv de implementare a acestora, precum și descrierea succintă a rezultatelor obținute:

Tabelul 1. Lista activităților

Nr. crt.	Activitate	Calendarul efectiv de implementare (data de începere - data de sfârșit)	Scurtă descriere a rezultatelor activității
<i>Obiectiv 1. Informarea a 20 comunități selectate pentru îmbunătățirea percepției privind incluziunea socio-educatională a copiilor cu dizabilități în școala din comunitate și necesitatea asigurării dreptului la educație fiecărui copil</i>			
1	Elaborarea unui plan de prestare a Serviciilor de Consultanță	17.03.2016-24.03.2016	Planul de prestare a Serviciilor de Consultanță a fost elaborat cu indicarea obiectivelor cheie, activităților propuse, termenilor de implementare, indicatorilor de progres și surselor de verificare a indicatorilor.
2	Colectarea și sumarizarea bunelor practici privind incluziunea copiilor cu dizabilități în viața socială în Republica Moldova	17.03.2016-17.05.2016	Sumarul bunelor practici privind incluziunea socio-educatională a copiilor cu dizabilități în Republica Moldova a fost elaborat ca o sinteză a celor mai relevante acțiuni realizate în parcursul țării și domeniului și include următoarele compartimente: I. Evoluția cadrului legal și normativ II. Statistici relevante în domeniu III. Servicii de suport educațional IV. Rezultate ale cercetărilor recente V. Elaborări relevante în domeniu VI. Lecții învățate VII. Istории de succes în experiența

			Consultantului- AO "Femeia și Copilul – Protecție și Sprijin" VIII. Referințe
3	Elaborarea design-ului și materialelor de suport pentru sesiunile de informare a 20 comunități, implicate în proiect.	17.03.2016-24.05.2016	Cadrul conceptual și metodologic de organizare eficientă a ședințelor de informare și sensibilizare a comunităților a fost elaborat, care include materialele de suport, în limbile română și rusă.
4	Organizarea ședințelor de informare în fiecare comunitate țintă	01.06.2016-30.06.2016	20 ședințe de informare și sensibilizare a comunităților privind aspectul incluziunii au derulat în perioada lunii iunie 2016. Grupul țintă implicat a fost de 397 persoane, fiind reprezentat de părinții care educă copii cu dizabilități, părinții care cresc și educă copii cu dezvoltare tipică, cadre didactice și alți lideri de opinie la nivel de comunitate (asistenți sociali, preoți, primari, asistenți medicali, etc.)
5	Identificarea liderilor de opinie în fiecare comunitate țintă.	01.06.2016-30.06.2016	În rezultatul ședințelor de informare și sensibilizare au fost selectate 80 de persoane, câte 4 din fiecare comunitate plus persoana responsabilă desemnată de managerul școlii din comunitate.
6	Elaborarea și prezentarea raportului narativ privind organizarea sesiunilor de informare a fiecărei comunități.	21.08.2016-03.09.2016	Raportul elaborat, cu toate anexele a fost prezentat la 03 septembrie 2016 dnei Oxana Isac, Directorul Departamentului Dezvoltare Comunitară și Management Programe, FISM.
<i>Obiectiv 2. Instruirea a cel puțin 200 persoane (părinții care educă copii cu dizabilități și lideri de opinie) să acționeze împreună ca agenți ai schimbării în comunitate.</i>			
7	Elaborarea Metodologiei privind educarea comunităților și instruirea părinților.	15.04.2016 – 30.06.2016	Metodologia elaborată conține obiective și competențe necesare de dezvoltat la părinții care educă copii cu dizabilități și membrii comunitari/lideri de opinie, conținuturi relevante privind rolul lor în asigurarea incluziunii socio-educative la nivel de comunitate, metode și tehnici de învățare și colaborare ulterioară, principii de lucru și rezultate așteptate.
8	Organizarea unui	23.06.2016-	Echipa de traineri a participat la

	workshop de o zi pentru planificarea modulelor de instruire a părinților care educă copii cu dizabilități și membrilor comunității/ liderilor de opinie	29.06.2016	atelierul de lucru, derulat în data de 29 iunie 2016, la Centrul Educațional "Fides", str. Mușatinilor, 3, sectorul Buiucani, or. Chișinău. În rezultat, a fost definitivat design-ul modulelor de training, discutate și selectate tehnici eficiente de lucru și strategiilor de intervenție care realizează, în cel mai bun mod, obiectivele și rezultatele propuse.
9	Modul de 3 zile de instruire a părinților care educă copii cu dizabilități și membrilor comunității/ liderilor de opinie	01.07.2016-14.08.2016	20 de activități de instruire a câte 3 zile fiecare au fost realizate în perioada lunii iulie, la care au participat 345 de persoane (părinți și cadre didactice). Subiectele de bază abordate s-au axat pe conceptul incluziunii, cadrul legal național și internațional, bariere existente, activități concrete prin care pot fi unite eforturile și promovat dreptul la educație a tuturor copiilor.
10	Elaborarea și prezentarea raportului privind instruirea părinților care educă copii cu dizabilități și membrilor comunității/ liderilor de opinie	21.08.2016-03.09.2016	Raportul elaborat, cu toate anexele a fost prezentat la 03 septembrie 2016 dnei Oxana Isac, Directorul Departamentului Dezvoltare Comunitară și Management Programe, FISM.
<i>Obiectiv 3. Sensibilizarea comunităților în ceea ce privește dreptul fiecărui copil la educație și incluziune în viața socială.</i>			
11	Facilitarea desfășurării a campaniei de sensibilizare cu privire la importanța asigurării dreptului la educație și incluziune socială.	01.06.2016-30.11.2016	Campania de sensibilizare a fost una de amploare și a fost inițiată odată cu promovarea spotului social. Ea a inclus un șir de activități media, social media și media scrisă, prin care a fost promovat dreptul la educație a fiecărui copil din comunitate. În perioada 27-30 noiembrie 2016 în toate instituțiile de învățământ, inclusiv în cele din grupul țintă a fost derulată săptămâna incluziunii.
12	Facilitarea organizării a două evenimente publice în fiecare comunitate țintă de către grupul de inițiativă.	28.08.2016-30.11.2016	40 de evenimente publice au fost organizate în perioada august-noiembrie 2016 cu participarea a cca 1700 de persoane, printre care copii cu dezvoltare tipică, copii cu dizabilități, părinții copiilor cu dizabilități, lideri de

			opinie (primari, preoți, consilieri locali), profesori, alte persoane din comunitate.
13	Elaborarea raportului privind organizarea acțiunilor de sensibilizare a comunităților	15.11.2016 30.11.2016	Raportul elaborat, cu toate anexele a fost prezentat la 30 noiembrie 2016 dnei Oxana Isac, Directorul Departamentului Dezvoltare Comunitară și Management Programe, FISM.
14	Organizarea școlii de vară pentru reprezentanții grupurilor de inițiativă din fiecare comunitate țintă.	15.08.2016- 19.08.2016	Școala de vară a fost organizată pe un termen de 5 zile, în perioada 15-19 august 2016, cu participarea a 80 de persoane. Fiecare comunitate a fost reprezentată în mediu de 4 persoane, dintre care părinți, cadre didactice, alți lideri de opinie. Grupul de inițiativă din fiecare comunitate țintă a fost abilitat în organizarea și desfășurarea activităților de promovare a incluziunii socio-educative a copiilor cu dizabilități în instituțiile de învățământ din comunități.
15	Elaborarea și prezentarea raportului privind organizarea școlii de vară.	21.08.2016- 09.09.2016	Raportul elaborat, cu toate anexele a fost prezentat la 09 septembrie 2016 dnei Oxana Isac, Directorul Departamentului Dezvoltare Comunitară și Management Programe, FISM.
16	Promovarea bunelor practici și experiențe de succes în ceea ce privește promovarea incluziunii sociale și includerea copiilor în viața socială în comunitățile-țintă.	17.03.2016- 30.11.2016	Bunele practici și experiențe de succes au fost promovate constant, pe toată perioada de implementare a proiectului, prin diferite surse media: emisiuni radio, materiale publicate, campanii sociale, inclusiv informații publicate în rețele social media.
17	Facilitarea procesului de comunicare pentru a promova incluziunea socio-educativă a copiilor cu dizabilități.	17.03.2016- 30.11.2016	20 de grupuri de inițiativă formate în comunitățile țintă au fost încurajate să comunice despre rezultatele obținute în procesul de implementare a proiectului și să împărtășească practicile de succes prin intermediul diverselor surse de informare.
18	Elaborarea raportului final	15.11.2016-	Raportul final elaborat, cu toate

	privnd serviciile de Consultanță oferite în mobilizarea comunităților și instruirea părinților.	30.11.2016	anexele a fost prezentat la 30 noiembrie 2016 dnei Oxana Isac, Directorul Departamentului Dezvoltare Comunitară și Management Programe, FISM.
--	---	------------	---

III. Rezultatele activităților și indicatori obținuți

În procesul de realizare a scopului, dar și obiectivelor operaționale au fost obținute următoarele rezultate și indicatori, detaliate în activitățile de bază ce urmează, inclusiv pe dimensiunea progresului obținut, din punct de vedere cantitativ și calitativ.

Activitatea: Colectarea și sumarizarea bunelor practici privind incluziunea copiilor cu dizabilități în viața socială în Republica Moldova

Sumarul bunelor practici existente privind incluziunea educațională a copiilor cu dizabilități în Republica Moldova² reprezintă o sinteză a experiențelor de succes și realizărilor în domeniul incluziunii socio-educative. Structura acestui sumar include 7 compartimente, descrise mai jos.

- *Compartimentul I "Evoluția cadrului legal și normativ"* prezintă o scurtă trecere în revistă a celor mai importante schimbări realizate în ultimii ani, în ceea ce privește perfectarea cadrului legal și normativ național privind asigurarea dreptului la educație a tuturor copiilor.
- *Compartimentul II "Statistici relevante în domeniu"* include date cantitative, care reflectă îmbunătățirea accesului copiilor cu cerințe educaționale speciale, inclusiv cu dizabilități la educația în instituțiile de învățământ din țară în raport cu reducerea substanțială a numărului de copii, aflați în îngrijirea instituțiilor rezidențiale. De asemenea, poate fi remarcată dinamica pozitivă în crearea și dezvoltarea serviciilor de suport educațional (Centre de Resurse pentru Educația Incluzivă, cadre didactice de sprijin).
- *Compartimentul III "Servicii de suport educațional"* prezintă serviciile de suport educațional, dezvoltate la diferit nivel, care asigură eficiența procesului de educație incluzivă de calitate.
- *Compartimentul IV "Rezultate ale cercetărilor recente"* descriu constatările de bază ale celor mai recente studii realizate în domeniul educației incluzive.

² Anexa 1, Raport narativ nr. 3 privind Sumarul bunelor practici privind incluziunea copiilor cu dizabilități în viața socială în Republica Moldova, prezentat de FCPS, în data de 4 august 2016, pag. 3.

- *Compartimentul V "Elaborări relevante în domeniu"* descrie suportul metodologic relevant elaborat în parteneriat dintre autoritățile guvernamentale și organizațiile societății civile, care a fost aprobat de structurile competente academice.
- *Compartimentul VI "Lecții învățate"* include cele mai importante concluzii și realizări, care contribuie la realizarea eficientă a procesului de incluziune socială și educațională a copiilor cu cerințe educaționale speciale, dizabilități.
- *Compartimentul VII "Istории de succes"* relatează patru istorii de succes în experiența A.O. "Femeia și Copilul – Protecție și Sprijin", în care pot fi cunoscuți și factorii care au contribuit la incluziunea socială și educațională a copiilor cu dizabilități, care pot fi preluați și diseminați în proiectul respectiv.
- *Compartimentul VIII "Referințe"* înregistrează publicații și link-uri la care s-a făcut referire în elaborarea acestui sumar.

Conținutul compartimentelor descrise în Sumar au fost utilizate ca material informativ și promoțional în cadrul activităților majore pe dimensiunea de mobilizare a comunităților, și anume în cadrul:

- ședințelor de informare și sensibilizare realizate la nivelul fiecărei comunități;
- instruirilor de 3 zile pentru părinți și lideri de opinie;
- școlii de vară pentru grupurile de inițiativă create în fiecare din comunitățile implicate în proiect;
- evenimentelor publice și activităților de promovare a incluziunii organizate în fiecare din cele 20 comunități-țintă.

Activitatea: Elaborarea design-ului și materialelor de suport pentru sesiunile de informare a 20 comunități, implicate în proiect.

Elaborarea cadrului conceptual și metodologic de organizare a ședințelor de informare și sensibilizare a comunităților țintă a fost realizat de echipa de experți (Sergiu și Olga Lîsenko) în colaborare cu echipa Consultantului, responsabil de dimensiunea de educare a comunităților și instruire a părinților în cadrul proiectului "Integrarea copiilor cu dizabilități în școlile generale" (Victoria Secu, în rol de Consultant și Ala Ianenco, asistenta Consultantului), dar și altor membri din partea echipei FCPS.

În acest proces, s-a ținut cont de următorii pași importanți:

- a. Stabilirea scopului activității în raport cu grupul-țintă vizat;
- b. Formularea obiectivelor operaționale care să contribuie la conștientizarea rolurilor asumate de părinți și lideri de opinie în formarea mediului de acceptare în comunitate pentru copil cu CES, inclusiv cu dizabilități, precum și motivarea acestora de a se implica în organizarea activităților de promovare a incluziunii copiilor cu dizabilități în școlile din comunități;

- c. Elaborarea agendei³, care a inclus informații despre loc, perioadă, subiecte abordate, timp planificat, alături de informații legate de proiect și finanțatori, implementatori;
- d. Elaborarea demersului⁴ ședinței, în conținutul căruia au fost incluse și desfășurate conținuturile selectate și metodele ce vor fi aplicate într-un anumit cadru temporal. Subiectele abordate au fost aranjate într-o ordine logică. Acest lucru a fost esențial pentru membrii comunităților țintă în scopul înțelegerii incluziunii socio-educative a copiilor cu dizabilități, dar și de conștientizare a necesității acesteia, alături de atitudinile ce trebuie să și le asume. Metodele selectate au pus accent pe interactivitate, ilustrare, acțiune, sensibilizare, motivare și mobilizare a participanților, precum și încurajarea expunerii deliberate a opiniilor. În scopul evaluării eficienței ședinței de informare și sensibilizare de către moderatorii, a fost elaborat Chestionarul de evaluare⁵, un instrument ce a stat la baza aprecierii utilității activității date de către participanți, de argumentare a necesității de a promova incluziunea social prin diverse activități comunitare, precum și la selectarea persoanelor motivate să acceadă la următoarea etapă - modulul de instruire de 3 zile;
- e. Pregătirea materialelor de suport⁶ informațional, distribuit ulterior participanților. Ca material de bază a servit pliantul elaborat, care include informații despre proiect, activități majore, dar și face referință la cadrul legal ce asigură dreptul la educație a fiecărui copil din comunitate, precum și motivele de bază pentru implicare activă a membrilor comunității în activitățile comunitare planificate și nu doar în cadrul acestui proiect.

În rezultat, formatul cadrului conceptual și metodologic obținut a corespuns așteptărilor vizavi de reprezentanții grupului-țintă și impactul așteptat al intervenției date.

Activitatea: Organizarea ședințelor de informare în fiecare comunitate țintă

20 de ședințe de informare și sensibilizare au derulat în perioada lunii iunie în fiecare comunitate-țintă. Grupul țintă care a fost implicat a fost reprezentat de părinții care educă copii cu dizabilități, părinții care cresc și educă copii cu dezvoltare tipică, cadre didactice și alți lideri de opinie la nivel de comunitate (asistenți sociali, preoți, primari, asistenți medicali, etc.)

Obiectivele urmate în aceste activități s-au axat pe următoarele aspecte de bază:

³ Anexa 5, Raport narativ nr. 2 privind Metodologia privind educarea comunităților și instruirea părinților, prezentat de FCPS la 04.08.2016, pag. 9.

⁴ Anexa 6, Raport narativ nr. 2 privind Metodologia privind educarea comunităților și instruirea părinților, prezentat de FCPS la 04.08.2016, pag. 10.

⁵ Anexa 3, Raport narativ nr. 2 privind Metodologia privind educarea comunităților și instruirea părinților, prezentat de FCPS la 04.08.2016, pag. 14.

⁶ Anexa 4, Raport narativ nr. 2 privind Metodologia privind educarea comunităților și instruirea părinților, prezentat de FCPS la 04.08.2016, pag. 15.

- prezentarea activităților proiectului;
- argumentarea beneficiilor incluziunii pentru comunitate;
- conștientizarea rolurilor asumate de părinți și lideri de opinie în formarea mediului de acceptare în comunitate pentru copil cu CES, inclusiv cu dizabilități;
- definirea incluziunii;
- prezentarea activităților posibile în cadrul campaniilor de sensibilizare;
- motivarea părinților și liderilor de opinie de a se implica în organizarea activităților de promovare a incluziunii.

Ședințele de informare și sensibilizare au avut loc la nivelul instituțiilor de învățământ din comunitățile selectate în proiect. Fiecare manager de instituție a desemnat o persoană responsabilă din cadrul acesteia pentru a organiza activitatea, comunica cu Consultantul și reprezentanții acestuia, invita participanții, asigura echipamentul și logistica necesară, care să faciliteze derularea eficientă a procesului de informare și sensibilizare propuse pentru această etapă.

Planul⁷ de implementare a ședințelor de informare și sensibilizare în cele 20 de comunități a decurs fără abateri. Fiecare ședință a fost moderată de 2 facilitatori care dețin experiență în domeniu, în baza agendei. Durata ședințelor a fost de minim 4 ore, acestea având la bază un demers didactic bine structurat din punct de vedere metodologic. Participanții au primit un set de materiale informative, pe suport de hârtie, inclusiv pliantul despre proiect.

În total la cele 20 de ședințe de informare și sensibilizare privind incluziunea socio-educatională a copiilor cu dizabilități **au participat 397 persoane**. Componenta grupurilor a fost alcătuită din părinți, cadre didactice, reprezentanți APL și lideri de opinie la nivel de comunități, prezentată în diagrama ce urmează:

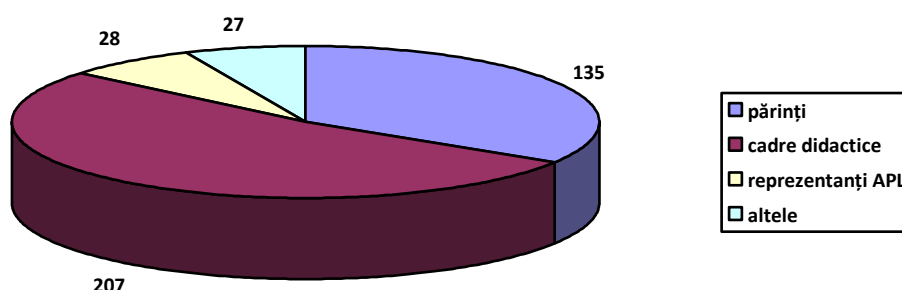

Fig. 1. Componenta grupurilor de participanți la ședințele de informare și sensibilizare

⁷ Anexa 1, Raport narativ privind desfășurarea ședințelor de informare și sensibilizare în comunitățile selectate în proiect, prezentat de FCPSIa 03.09.2016, pag. 8.

Astfel, din numărul total de persoane, 52 % au fost cadre didactice, 34 % - părinți și în proporție practic egală de cca 7 %, grupurile au implicat și reprezentanți APL, inclusiv asistenți sociali, precum și alți lideri de opinie (preoți, asistente medicale, bibliotecare, etc.).

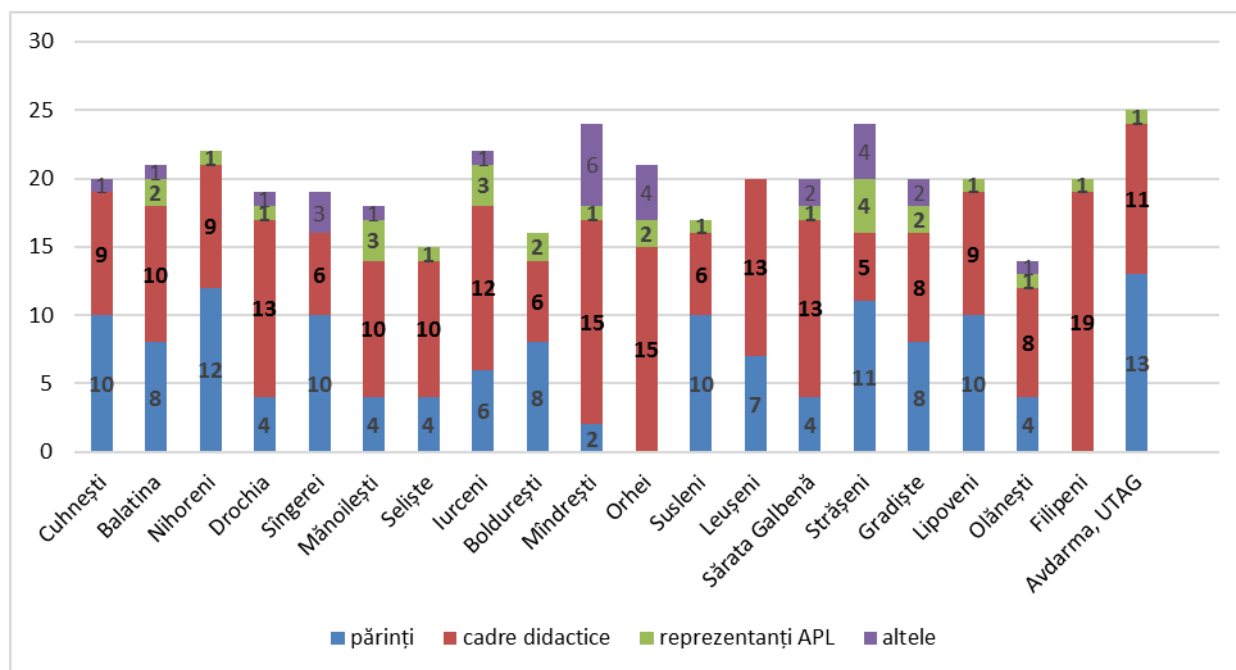

Fig. 2. Componenta grupurilor de participanți la ședințele de informare și sensibilizare per comunități

În mare parte, am observat că la nivelul fiecărei comunități au participat diverse categorii de persoane, eterogene prin domeniile de activitate a participanților, formare inițială, experiențe, vârstă, gender, etc. În acest sens, sarcina moderatorilor a fost de a valorifica potențialul fiecărui grup, luând în considerație aceste caracteristici și cel mai important prin motivarea acestora pentru implicare activă și la etapele următoare de realizare a proiectului.

Deși accent a fost pus pe participarea părinților, în două localități (or. Orhei și s. Filipeni, Leova), mobilizarea părinților a reușit mai puțin. Însă, persoanele responsabile au asigurat participarea părinților mai bine în etapa ulterioară – instruirea de 3 zile, derulată în luna iulie.

Participanții au fost activi, degajați, cooperanți în majoritatea comunităților. Potențialul grupurilor și gradului de coeziune a acestora a fost bun datorită implicării cadrelor didactice și deschiderii emoționale a părinților. În unele situații, între părinți și profesori s-a observat existența unor bariere de comunicare. Ei s-au repartizat în sala de curs în grupuri separate. Părinții erau jenați de prezența profesorilor și acceptau mai dificil să-și exprime opinia. Profesorii ocupau poziția dominantă, deseori profitând de timiditatea părinților. Exercițiile propuse în cadrul ședințelor de informare și sensibilizare au distrus parțial barierele și rezistența. Părinții au simțit mai multă încredere în forțele proprii. Prin implicarea lor în cadrul ședinței, ei au demonstrat dorința de cooperare și participare activă în acțiunile ulterioare ale proiectului. Lucrul în grup le-a oferit oportunitatea de a exersa abilitățile de cooperare, de ascultare activă, de asumarea unor responsabilități în grup, de gestionarea corectă a informațiilor.

Printre problemele menționate vizavi de procesul de incluziune au fost enumerate:

- insuficiența materialelor didactice adaptate;

- nevoia de formare continuă a cadrelor didactice cu privire la lucrul cu familia și la organizarea procesului educațional eficient pentru toți copiii;
- necesitatea adaptării mediului educațional la nevoile fiecărui copil;
- conștientizarea redusă de către părinți a faptului că toți copiii au dreptul să frecventeze școala din comunitate, indiferent de necesitățile existente în dezvoltarea acestora;
- număr insuficient a personalului de suport (cadre didactice de sprijin);
- participarea redusă a factorilor de decizie în promovarea procesului de incluziune socio-educatională a copiilor și tinerilor din comunitate.

Analiza informației obținute în chestionarele de evaluare a permis constatarea faptului că cca 70 % din participanți consideră foarte utilă activitatea de informare și sensibilizare, iar ceilalți 30% au apreciat mult utilitatea acesteia.

93% dintre participanți au afirmat că este nevoie de realizarea activităților de promovare a incluziunii educaționale în comunitatea în care trăiesc.

Din numărul total de 397 de persoane, care au participat la ședințele de informare și sensibilizare și-au exprimat interesul de a participa la etapa ulterioară - instruirea de 3 zile -221 de persoane, iar altele 33 persoane din comunitate au fost recomandate de participanți.

Activitatea: Elaborarea Metodologiei privind educarea comunităților și instruirea părinților.

Procesul de elaborare a conceptului de organizare a activităților de instruire a părinților și liderilor de opinie s-a axat pe aceleași etape, ca și în cazul ședințelor de informare și sensibilizare a membrilor comunității, menționate anterior, dar la scară mai complexă. În cadrul echipei de experți au aderat și experți de la Institutul de Științe ale Educației.

- a. *Stabilirea scopului și grupului-țintă vizat.* Astfel, scopul training-ului de formare de 3 zile a constat în capacitatea părinților și liderilor de opinie în domeniul incluziunii socio-educatională a copiilor cu dizabilități, motivați să promoveze acest domeniu la nivelul fiecărei comunități selectate, astfel încât să schimbe atitudini, de la intoleranță spre acceptare, de la indiferență spre implicare.
- b. *Formularea competențelor necesare de format la părinți au inclus următoarele:*
 - Explicarea beneficiile incluziunii pentru copii, familie și comunitate;
 - Identificarea rolului propriu în procesul de organizare a activităților de promovare a incluziunii;
 - Identificarea problemelor (barierelor) specifice comunității în procesul de incluziune socio-educatională a copiilor cu dizabilități;
 - Stabilirea partenerilor în organizarea activităților de promovare a incluziunii și metodele de colaborare cu ei;
 - Planificarea activităților de sensibilizare relevante pentru comunitatea în care locuiesc.

- c. *Elaborarea agendei.* Agenda⁸ a fost organizată în modul care ar permite implicarea maximală a grupului, iar în scopul eficientizării procesului de lucru au fost utilizate metode activ – participative. Fiecare zi de formare finisându-se cu evaluarea zilei, iar la finalul instruirii cu completarea un chestionar de evaluare⁹ pentru măsurarea impactului.
- d. *Elaborarea demersului.* În baza subiectelor formulate în cadrul agendei a fost elaborat Demersul¹⁰ training-ului de 3 zile, care a inclus conținuturi și metode relevante, aplicate într-un cadru de timp limitat. Pornind de la competențele necesare de format la grupul respectiv și reieșind din faptul că fiecare situație de comunicare, care contribuie la schimbarea comportamentului, de fapt este o situație de învățare non-formală, demersul a fost construit în baza *Cadrului de învățare "Evocare-Realizare Sensului- Reflecție" (ERE)*. Esența acestor etape, fiind ajustată la conținuturile concrete, a facilitat obținerea schimbărilor pozitive în comportamentul participanților la instruire. Mai mult decât atât – părinții implicați și liderii de opinie au dezvoltat relații de încredere și colaborare, lucru important pentru promovarea incluziunii socio-educative a copiilor cu dizabilități în comunitate.

În etapa de *Evocare* s-a pus accent pe realizarea mai multor activități cognitive importante, în care participanții au încercat să-și amintească ce știu despre unul din subiectele propuse. În etapa de *Realizare a sensului* participanții și-au monitorizat propria înțelegere, ei implicându-se în introducerea noilor informații în schemele de cunoaștere deja asimilate, corelând în mod deliberat informația nouă cu ceea ce le este cunoscut. Iar în etapa a treia, de *Reflecție* a avut loc învățarea durabilă, care înseamnă schimbare, care se manifestă sub forma unui alt mod de a înțelege sau de a adopta comportamente, convingeri noi.

Activitatea: Organizarea unui workshop de o zi pentru planificarea modulelor de instruire a părinților care educă copii cu dizabilități și membrilor comunității/ liderilor de opinie

Workshop-ul de o zi a fost derulat în data de 29 iunie 2016, în incinta Centrului Educațional „Fides”, la care au participat 20 persoane, dintre care formatorii și echipa Consultantului, precum și dna Oxana Isac, Directorul Departamentului Dezvoltare Comunitară și Management Programe. Scopul atelierului de lucru a fost de a împărtăși și corela experiențele obținute în etapa de desfășurare a ședințelor de informare și sensibilizare cu etapa următoare-instruirile de 3 zile.

Schimbul de impresii după derularea ședințelor de sensibilizare în cele 20 de comunități a inclus următoarele aspecte:

- Componenta grupurilor;
- Gradul de implicare a participanților;
- Motivația de a participa la training;

⁸ Anexa 5, Raport narativ nr. 2 privind Metodologia privind educarea comunităților și instruirea părinților, prezentat de FCPS la 04.08.2016, pag. 17.

⁹ Anexa 7, Raport narativ nr. 2 privind Metodologia privind educarea comunităților și instruirea părinților, prezentat de FCPS la 04.08.2016, pag. 27.

¹⁰ Anexa 6, Raport narativ nr. 2 privind Metodologia privind educarea comunităților și instruirea părinților, prezentat de FCPS la 04.08.2016, pag. 18.

- Necesitățile specifice ale grupurilor identificate în cadrul ședințelor de sensibilizare.

Acest schimb de experiență a fost relevant pentru procesul de planificare, ținând cont că comunitățile sunt diferite și actorii implicați în procesul de instruire la fel au așteptări și nivel de pregătire diferit. Lucrul în grup asupra modelării secvențelor modulului pentru fiecare zi de formare, prezentarea și discutarea secvențelor au contribuit la elaborarea unui demers didactic calitativ.

În rezultatul analizei participative și îmbunătățirii proiectului demersului instruirii de 3 zile, formatorii au fost capabili să:

- Explice finalitățile training-ului de 3 zile;
- Argumenteze logica activităților de învățare;
- Prezinte viziunile proprii asupra demersului training-ului;
- Ajusteze design-ul comun al training-ului la specificul și necesitățile participanților.

Activitatea: Modul de 3 zile de instruire a părinților care educă copii cu dizabilități și membrilor comunității/ liderilor de opinie

Modulul instruirii de 3 zile a derulat, în fiecare comunitate-țintă în perioada lunii iulie și prima jumătate a lunii august. Grupul țintă implicat a fost reprezentat de părinții care educă copii cu dizabilități, părinții care cresc și educă copii cu dezvoltare tipică, cadre didactice și alți lideri de opinie la nivel de comunitate (asistenți sociali, preoți, primari, asistenți medicali, etc.)

Instruirea de 3 zile s-a axat pe dezvoltarea competențelor, prin care persoanele implicate ar fi capabile să:

- explice beneficiile incluziunii pentru copii, familii și comunitate;
- identifice rolul propriu în procesul de organizare a activităților de promovare a incluziunii;
- identifice problemele (barierele) specifice comunității în procesul de incluziune;
- determine partenerii în organizarea activităților de promovare a incluziunii și metodele de colaborare cu ei;
- planifice activități de sensibilizare relevante pentru comunitatea lor.

Fiecare zi de instruire a fost compusă din 3 sesiuni de formare. Procesul de instruire a părinților a fost moderat de doi facilitatori. Durata sesiunilor de instruire per zi a fost de 6 ore, acestea având la bază demersul didactic elaborat. Participanții au primit un set de materiale informative, pe suport de hârtie și pe stik-uri, la solicitarea acestora.

În total la 20 de module de instruire a câte 3 zile privind incluziunea socio-educatională a copiilor cu dizabilități **au participat 345 persoane, aproape dublu decât a fost planificat inițial**. Componenta grupurilor, în mod prioritar, a fost alcătuită din părinți, cadre didactice, reprezentanți APL și lideri de opinie la nivel de comunități și proporția o prezentăm în *Diagrama 1*, ce urmează:

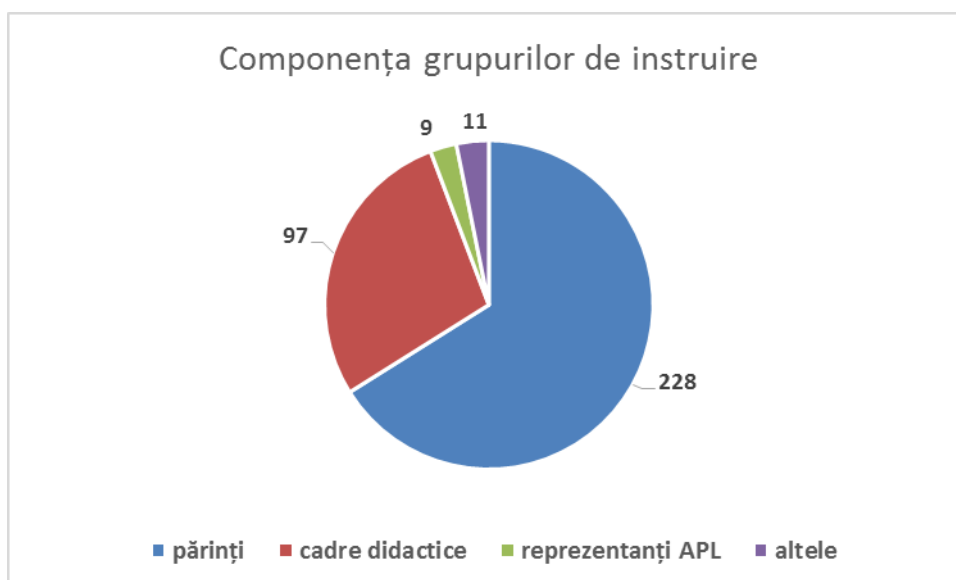

Fig. 3 Componența grupurilor de instruire

Astfel, din numărul total de persoane, 66 % au fost părinți, iar 28 % - cadre didactice. De asemenea s-au implicat și reprezentanți APL, în proporție de 6 %, inclusiv asistenți sociali, precum și alți lideri de opinie (asistente medicale, bibliotecare, tineri cu dizabilități, etc).

În rezultatul analizei situației per fiecare comunitate în parte, în ceea ce privește componența grupurilor, am atestat următoarea situație, prezentată în *Diagrama 2*.

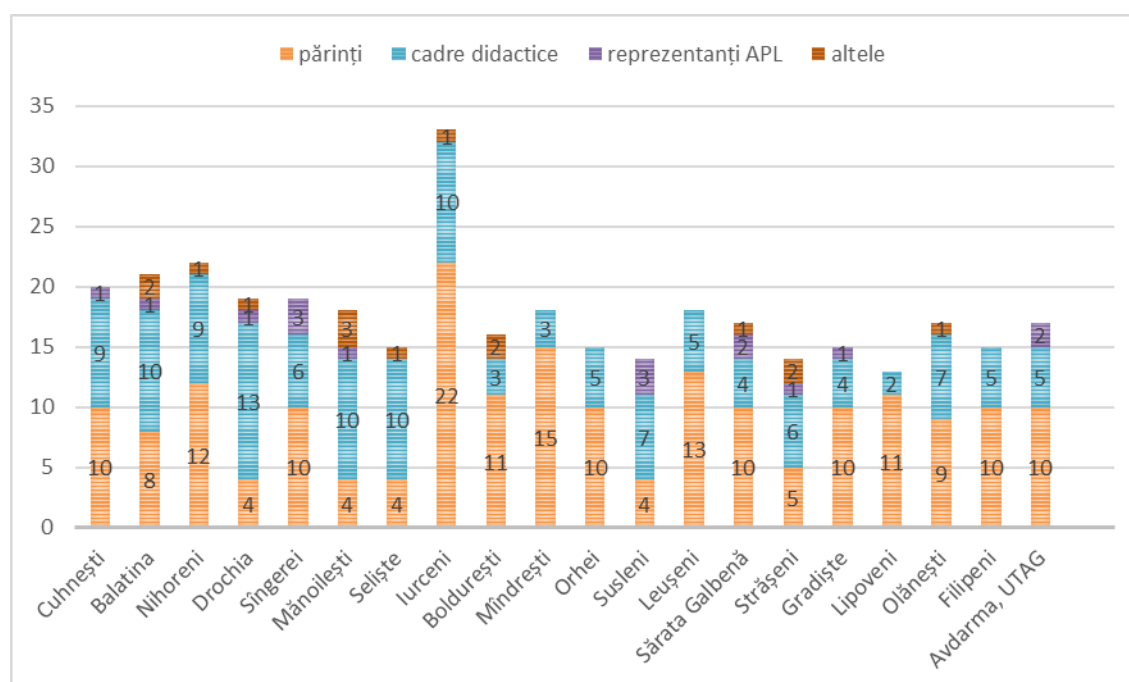

Fig.4 Componența grupurilor de instruire per comunități

Astfel, constatăm că cel mare grup de instruire a fost în s. Iurcenii, Nisporeni care a inclus 33 persoane. Practic în majoritatea grupurilor de instruire a predominat numărul de părinți, cu excepția localităților Drochia, Mănoilești, Seliște, Suslenii și Strășeni.

Faptul că la instruirii au fost motivați să participe și cadrele didactice a crescut gradul de consolidare a parteneriatului dintre părți, acestea fiind puse în situația identificării în comun a necesităților și înaintării unor soluții eficiente pentru comunitate în care trăiesc. Prezența altor persoane din comunitate la fel poate fi interpretată ca fiind una benefică, deoarece în așa mod informațiile aflate la instruirii pot fi împărtășite altor membri ai comunității.

Analiza opiniilor participanților reflectate în chestionarele de evaluare completate denotă un grad înalt de satisfacție și de corespundere a așteptărilor formabililor cu cele realizate în cadrul trainingului. Datele prezentate în *Diagrama 3* denotă vădit utilitatea subiectelor abordate în cadrul instruirilor. Ideile și lucrurile care exprimă înțelegerea celor abordate se referă la diferite aspecte ale domeniului pus în discuție: de la conștientizarea situației din comunitate ("Am văzut că sunt multe bariere în incluziune") la înțelegerea necesității de a sprijini dezvoltarea copilului ("Foarte multe am înțeles despre copiii cu CES", "Trebuie să ajutăm copiii"), de a se implica activ în susținerea lor ("Am învățat cum trebuie să acționezi real", "Ce știi, spune altora, să dispară indiferența", "Pentru succes este nevoie de gândit bine un plan", "Îmi place structura planului campaniei de sensibilizare pe care l-am obținut").

Apreciind utilitatea subiectelor dezvoltate în cadrul trainingului, participanții au menționat ca fiind foarte utile și utile toate subiectele în următorul raport, reprezentat în diagrama ce urmează:

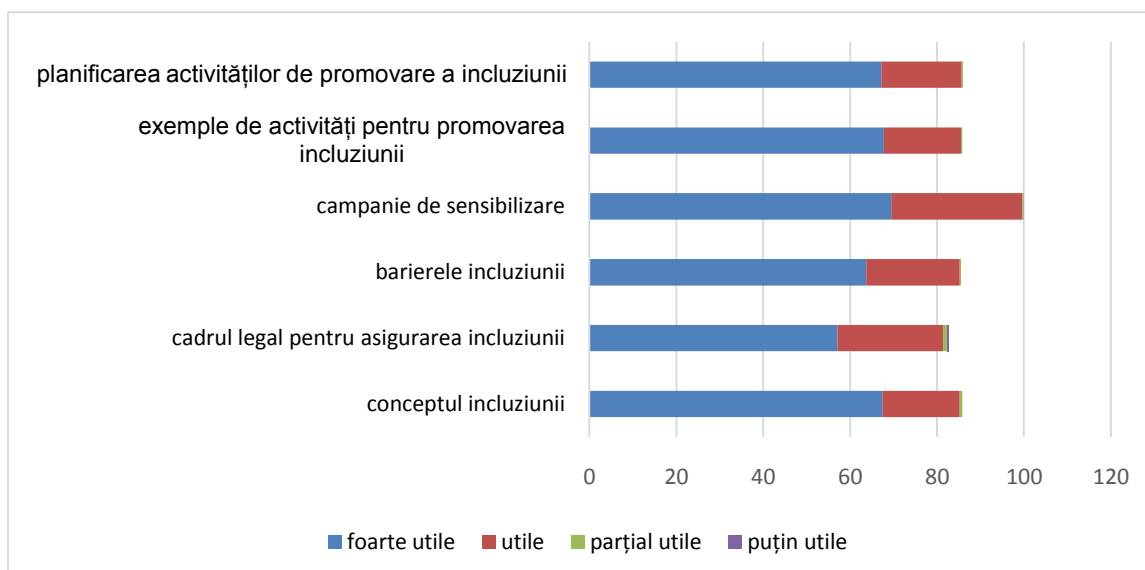

Fig. 5 Aprecierea gradului de utilitate a subiectelor abordate la instruire

Printre lucrurile sau ideile menționate de părinți ca fiind însușite cel mai bine se numără:

- *"am învățat că trebuie să promovăm un mediu prietenos și emoții pozitive copiilor cu dizabilități";*
- *"am înțeles importanța apropierii copiilor majoritari și a celor cu dizabilități";*
- *"am înțeles că e nevoie de organizat o echipă pentru susținerea și suportul persoanelor cu dizabilități";*

- *"am aflat despre importanța unui interes comun la nivel de comunitate";*
- *"am aflat despre activitățile de incluziune: metodele de organizare, resursele, activitățile de relaționare, etc.";*
- *"am cunoscut care sunt etapele desfășurării campaniei de sensibilizare";*
- *"am aflat care sunt beneficiile incluziunii pentru familiile și copiii lor";*
- *"am învățat despre activitățile de sensibilizare, despre modul de ajustare a mediului școlii la necesitățile copiilor cu dizabilități";*
- *"am învățat despre modalitățile și activitățile ce pot fi realizate pentru a obține un răspuns la problemele existente în societate";*
- *"am aflat cum putem planifica activități pentru promovarea incluziunii".*

Vizavi de gradul de pregătire personală a participanților pentru organizarea evenimentului public în comunitatea lor am constatat, că din 345 persoane care au participat la instruire:

- 184 de persoane sunt sigure că pot organiza împreună cu echipa un eveniment public, ceea ce reprezintă 53%.
- 95 de persoane au afirmat că pentru organizarea evenimentului public au nevoie de unele consultări din partea formatorilor, ceea ce reprezintă 27,5%.
- 28 persoane consideră că pentru organizarea evenimentului public au nevoie de asistență permanentă din partea formatorilor, ceea ce reprezintă 8 %.
- 18 persoane afirmă că nu sunt sigure că vor putea organiza evenimentul public, ceea ce reprezintă 5 % din numărul total de răspunsuri.

Condițiile de organizare și desfășurare a modulelor de instruire au fost apreciate înalt. În viziunea formabililor:

- Formatorii au ținut cont constant de experiența participanților pentru 83% din participanții la instruire;
- Formatorii au creat condiții pentru o înțelegere profundă a subiectelor pentru 88% din participanți;
- Au simțit respect și încurajare pentru exprimarea ideilor 81 % din persoane;
- S-au simțit motivați pentru învățarea materialului abordat la instruire 84% dintre chestionați;
- Atmosfera de lucru pe parcursul celor 3 zile de formare a fost una de cooperare pentru 85% din respondenți.

Emoțiile trăite în cadrul sesiunilor de instruire au fost formulate de aptricipați astfel:

- *"La început am simțit un pic de frică și neîncredere, dar după discuții am înțeles că nu sunt singura care am întâlnit așa probleme" ;*
- *"M-am simțit bine, deoarece am exteriorizat toate trăirile pozitive legate de reușite și cele negative legate de problemele cu care mă confrunt";*
- *"La început am simțit neîncredere, apoi în cadrul activității am simțit încredere în ceea ce am realizat, am observat că am același probleme ca și alți părinți";*
- *"A susține copilul în procesul incluziunii , înseamnă a avea încredere în potențialul său de schimbare în bine, de dezvoltare, a-l accepta așa cum este, a-l încuraja să persevereze în activitatea școlară și de recuperare pentru că "poate mai mult decât atît" .*

Printre punctele forte și cele slabe, menționate de formatori putem enumera:

Puncte forte	Dificultăți
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Locul desfășurării instruirilor a fost bine dotat. ▪ Participanții respectau programul și erau disciplinați. ▪ Nivelul de implicare a fost suficient de înalt pentru desfășurarea eficientă a activităților propuse. Participanții adresau întrebări și solicitau clarificarea și soluționarea unor situații concrete. ▪ Suportul de curs a fost bine gândit fiind relevant nivelului de percepție a părinților. ▪ Toate activitățile au fost discutate, analizate pentru a oferi posibilitatea utilizării lor în practică. ▪ Prezența părinților copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES), inclusiv cu dizabilități a facilitat inițierea discuțiilor în grup, a mobilizat și pe ceilalți participanți, aceștia expunându-și părerile într-o atmosferă liberă, de la egal la egal, prietenos și cu respect față de interlocutor. ▪ Așteptările cursanților adecvate tematicii și obiectivelor cursului de formare. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Grupul neomogen privind capacitatea de învățare, unele materiale fiind ajustate la nivelul cel mai simplu și oricum unii participanți întâmpinau dificultăți, repede oboseau. ▪ Vocabularul redus în termeni de specialitate specifici domeniului educației incluzive, fapt care le crea obstacole în autoexprimare. Soluția acestei bariere a venit chiar în prima zi atunci când formatorii le-au propus participanților să cunoască glosarul cu principalii termeni de referință ai educației incluzive, le-au explicat celor prezenți esența lor, și astfel dificultatea a fost depășită. ▪ Părinții copiilor cu CES sunt puțin informați cu privire la oportunitățile pe care le pot avea pentru a facilita incluziunea copilului său.

Printre *comentarii și sugestii* în chestionare, părinții au scris că apreciază pozitiv experiențele acumulate în cadrul trainingului și ar dori să mai participe la asemenea activități. Printre comentariile și sugestiile formabililor se evidențiază faptul că comunitatea are nevoie de sensibilizare cu privire la incluziunea copiilor cu dizabilități, iar familiile care îi educă au nevoie de încurajare și sprijin, în acest context training-ul fiind considerat util, la locul și timpul potrivit.

Activitate: Organizarea școlii de vară pentru reprezentanții grupurilor de inițiativă din fiecare comunitate țintă.

Școala de vară a fost organizată în perioada 15-19 august 2016 având ca scop consolidarea capacităților grupurilor de inițiativă create în 20 de comunități, implicate în implementarea proiectului, pentru promovarea respectării dreptului la educație pentru toți copiii din comunitate.

Locația școlii de vară a fost selectată Pensiunea de la Holercani, raionul Dubăsari, care reprezintă o locație pitorească, situată pe malul Nistrului, în care se pot îmbina perfect instruirea și odihnă.

Grupul țintă a fost reprezentat de părinții, inclusiv care educă copii cu dizabilități, precum și membrii comunitari (cadre didactice, personal de suport). Aceștia au fost selectați, în special în perioada derulării instruirilor de 3 zile, realizate pe parcursul lunilor iulie-prima decadă a lunii august în fiecare comunitate. În total la școala de vară au fost implicate cca 80 persoane, reprezentanți ai 20 de comunități din 14 raioane ale țării. Numărul total de persoane a fost repartizat în 4 grupuri de instruire, dintre care 1 grup a fost mixt, format și cu persoanele vorbitoare de limba rusă (UTAG, Avdarma, or. Drochia, Rîșcani, s. Nihoreni).

Fiecare grup de formare a inclus câte 5 echipe comunitare, după cum urmează:

- I grup – s. Manoilești, r. Ungheni; s. Boldurești, Iurcenii, r. Nisporeni; s. Susleni, r. Orhei; s. Mîndrești, r. Telenești.
- II grup- s. Olănești, r. Ștefan Vodă; s. Gradiște, r. Cimișlia, s. Lipovenii, r. Cimișlia; s. Cuhnești, r. Glodeni; s. Balatina, r. Glodeni.
- III grup – or. Drochia; s. Avdarma, s. Avdarma, UTAG; or. Sîngerei; or. Strășeni; s. Nihoreni, r. Rîșcani.
- IV grup - s. Filipeni, r. Leova, s. Sărata-Galbenă, r. Hîncești, s. Leușeni, r. Hîncești, s. Seliște, r. Nisporeni, or. Orhei.

Grupul a fost constituit preponderent din persoane care și-au exprimat benevol dorința de a participa la școala de vară. Astfel, membrii grupului au demonstrat motivare pentru învățare, motivare pentru implicare în promovarea incluziunii în comunitățile unde locuiesc.

Diagrama ce urmează prezintă componența grupului de participanți după categoriile persoanelor implicate.

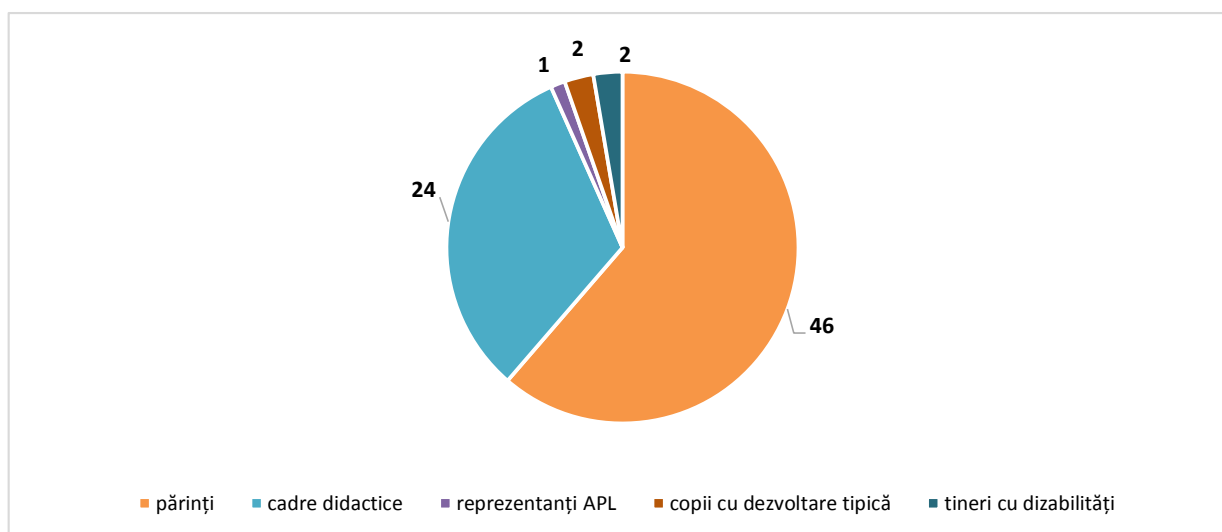

Fig. 6 Componența grupului de participanți la școala de vară

Astfel, în rezultatul analizei diagramei am constatat că cea mai mare parte din participanți au fost părinții. Din numărul total de 75 de participanți prezenți (5 persoane au renunțat în ultima zi să vină în legătură cu apariția unor motive familiale neprevăzute), 46 persoane au fost părinți,

ceea ce reprezintă 61 %, iar cadrele didactice, 24 la număr reprezintă 32% din numărul total de participanți. Participarea a 2 tineri cu dizabilități și a 2 copii cu dezvoltare tipică a favorizat crearea unei comunități incluzive și a sensibilizat pe ceilalți participanți.

Școala de vară a fost organizată în conformitate cu metodologia descrisă mai jos și a fost concepută ca un program de învățare și exersare a abilităților de organizare a activităților ce promovează incluziunea socio-educatională a copiilor cu dizabilități, în conformitate cu conținutul Ghidului¹¹ parcurs în perioada instruirilor de 3 zile. Fiecare zi de instruire a fost compusă din 4 sesiuni, a câte 1, 5 ore fiecare, cu excepția primei și ultimii zile, care au avut doar câte două sesiuni (motivul fiind deplasarea tur-retur a participanților). În total au fost realizate 16 sesiuni de instruire obligatorii pentru toți participanți.

Opțional, participanții școlii de vară au participat și la două tipuri de ateliere organizate, după sesiunile de bază a fiecărei zile: confecționarea obiectelor hand-made și vizionarea filmelor, ce promovează incluziunea persoanelor cu dizabilități în școală și societate.

În cadrul școlii de vară participanții au fost cunoscuți cu întreg procesul de organizare a activităților de promovare a incluziunii socio-educatională, cu produsele finale, necesare de realizat, fiind antrenați în simularea acestui proces, în cadrul grupului comunitar propriu (localitatea pe care o reprezintă) și grupului intracomunitar (cu grupuri ale celorlaltor comunități).

Drept activități de promovare a incluziunii socio-educatională au fost organizate, învățate și exersate:

1. Teatrul social (I zi)
2. Clubul Părinților (II zi)
3. Masa rotundă (II zi)
4. Expoziția cu vânzare a lucrărilor (III zi) – confecționarea lucrărilor și pregătirea expoziției, cu prezentarea lucrărilor realizate de participanți
5. Activitatea "Viața are culoare" (IV zi, prima parte a zilei)
6. Festivalul incluziunii "Deschide fereastra spre lume – toți suntem diferiți" (IV zi, a doua parte a zilei)

Etapetele de bază, conform cărora au fost derulate activitățile propuse în scop de cunoaștere și exersare s-au axat pe:

1. *Prezentarea modelului de activitate pentru promovarea incluziunii socio-educatională a copiilor cu dizabilități;*
2. *Familiarizarea cu aspecte conceptuale* (legate de concept și organizarea procesului propriu-zis); În procesul de învățare s-a apelat și la experiența parcursă în cadrul training-ului de 3 zile.
3. *Exersarea propriu-zisă a activității*, în care participanții au planificat, organizând și simulând activitățile propriu-zise; Constant a fost realizat un schimb eficient de idei și experiențe.
4. *Debrifarea activităților realizate*, care a constat în analiza pașilor parcurși, succeselor și provocărilor apărute.

¹¹ Ghidul activităților de sensibilizare și promovare a incluziunii socio-educatională a copiilor cu dizabilități (din experiența AO "Femeia și Copilul – Protecție și Sprijin" (a se vedea suportul de curs din Metodologia activităților de formare a părinților și educare a comunităților (Raport narativ nr. 2, pag. 54-70)

Programul de învățare a școlii de vară a fost construit în așa fel, că la finele instruirii grupurile din comunități să posede abilități și capacități de promovare a incluziunii socio-educative a copiilor cu dizabilități în comunitățile lor. Aplicațiile practice și sesiunile teoretice au fost elaborate în așa fel, ca fiecare participant să-și exprime liber opinia, încurajând participarea egală a tuturor formabililor. Condițiile de lucru au fost bune, formatorii și echipele au fost asigurați cu tot setul necesar de instrumente și materiale (instrumente multimedia, rechizite de birou, apă, cazare comodă și masă suficientă, pauze de cafea bine organizate).

Grupul preponderent vorbitor de limbă rusă la fel a demonstrat activism și implicare maximă. Limba de comunicare și prezentare nu era o barieră. În acest sens, bilingvismul n-a influențat negativ spiritul de echipă al grupului, care și-a ales denumirea «Единомышленники» (cei care au gânduri comune, puncte de vedere comune). Dimpotrivă, acest fapt a contribuit la o mai bună coeziune de grup, iar participanții au exersat practic cum e să fii cooperant cu persoane diferite pe alocuri, cum trebuie să cooperezi ca să fii înțeles și să mergi spre scopul comun, stabilit în timpul sesiunilor de formare. Pentru a facilita nivelul de înțelegere, formatorii au dublat, pe alocuri informația în două limbi, pentru o mai bună înțelegere a subiectelor discutate cu participanții.

Programul, în opinia formabililor, a fost pe alocuri congestionat (în special, în ziua a doua), dar interesant prin faptul că li s-a dat oportunitatea să încerce roluri, pe care niciodată în viață nu le-ar fi avut în alte circumstanțe. Acest fapt a favorizat înțelegerea și perceperea adecvată a incluziunii, a rolului actorilor comunitari, a modului de evidențiere a problemei, de scoatere a acestora în spațiul public și metode de implicare în soluționarea cazurilor dificile.

Sesiunea de planificare a acțiunilor comunitare a fost cea mai solicitantă pentru grupurile comunitare, care au trebuit să aplice imaginar cunoștințele aplicate în practică și să schițeze pe hârtie două acțiuni comunitare, la care vor reveni și le vor organiza în localitățile lor, în parteneriat cu școala și alți lideri de opinie din comunitate.

Conținuturile și activitățile programului școlii de vară au fost constant ajustate de către membrii echipei FCPS la finele fiecărei zile, în conformitate cu analiza parcursă. Iar la finele, școlii de vară participanții au completat un chestionar de evaluare finală. În prima zi, participanții au semnat un Acord sau Consimțământul informat și prin informarea respectivă cu Drepturile și Obligațiunile, și-au asumat angajamentul să respecte programul Școlii de vară și să aibă grijă de viața și sănătatea lor, precum și a bunurilor materiale puse la dispoziție.

Mesajul principal al școlii de vară a fost "Împreună pentru incluziune". Secvențe din activitatea școlii de vară au fost montate într-un film cu durata de 7 minute 30 sec., care promovează acest gen de activitate și impactul acesteia. Filmul a fost distribuit în data de 6 septembrie pe pagina asociației www.fcps.md și distribuit pe pagina Facebook a asociației <https://www.facebook.com/Asociația-Obștească-Femeia-și-Copilul-Protectie-și-Sprijin/>.

Persoanele participante la școala de vară au menționat 3 lucruri pe care le-au înșușit cel mai bine pe parcursul instruirii. Printre acestea pot fi menționate următoarele:

- *"Am aflat că este necesar să sensibilizăm comunitățile noastre cu privire la incluziune";*
- *"Am aflat, pe pași, cum să organizăm activitățile de promovare a incluziunii (de exemplu masa rotundă, clubul părinților, expoziția, teatrul social);*

- *"Am învățat multe lucruri noi și am făcut schimb de experiență cu alți părinți, pedagogi";*
- *"Am aflat diverse modalități de organizare a diferitor activități în care pot fi implicați și copiii cu dizabilități";*
- *"Am cunoscut pașii de elaborare a planului de lucru, a agendei unei activități de promovare a incluziunii";*
- *"Am învățat cum să redactez corect o invitație, un anunț pentru o activitate de sensibilizare".*

Sugestiile și comentariile de final ale respondenților au confirmat că nu doar conținuturile însușite la școala de vară au fost utile și interesante, dar și felul în care au fost derulate activitățile a fost unul plăcut și memorabil.

Fiecare grup comunitar a trecut prin experiența celor 6 activități de promovare posibil de organizat în comunitate prin care să sensibilizeze ceilalți membri ai comunității și să împărtășească din experiența lor.

În ultima zi a școlii de vară, grupurile comunitare au selectat și planificat activitățile pe care le vor realiza în perioada septembrie - noiembrie în comunitățile lor de reședință. În acest sens a fost au fost propuse 40 schițe de activități de promovare a incluziunii copiilor cu dizabilități, câte două pentru fiecare comunitate implicată în proiect, în care participanții grupurilor comunitare au indicat perioada când vor realiza activitatea, partenerii cu care vor colabora, resursele și materialele necesare și rezultatele dorite, etc.

Activitatea: Facilitarea desfășurării a campaniei de sensibilizare cu privire la importanța asigurării dreptului la educație și incluziune socială.

Campania de sensibilizare a fost una de amploare și a fost inițiată odată cu promovarea spotului social <https://www.youtube.com/watch?v=xqoerUDNW1A>. Ea a inclus activități pe social media și media scrisă, prin care a fost promovat dreptul la educație a fiecărui copil din comunitate.

Pentru a promova spotul social am coordonat și solicitat permisiunea Departamentului Dezvoltare Comunitară și Management Programe în cadrul FISM, a Consultantului responsabil de educația incluzivă din cadrul Ministerului Educației pentru a plasa și logo-ul acestuia.

Pe parcursul lunii octombrie 2016, spotul a fost distribuit pe rețeaua de utilizatori Facebook. În rezultat spotul a fost văzut de peste 12 500 de utilizatori, iar unii au recomandat și difuzarea pe TV. Pentru a obține difuzarea spotului la TV, în condiții pro-bono, a fost înaintat un demers către Consiliul de Coordnare a Audiovizualului. Prin decizia nr. 26/154 emisă în 07 octombrie 2016 - Cu privire la mediatizarea unor campanii sociale, am obținut această aprobare, precum și registrul operatorilor. Însă din șirul oeratorilor TV, doar TV Elita a preluat difuzarea spotului social elaborat.

În perioada 27-30 noiembrie 2016 în toate instituțiile de învățământ din țară, inclusiv în cele din grupul țintă a fost derulată săptămâna incluziunii. Această campanie a fost organizată și în contextul consemnării Zilei internaționale a persoanelor cu dizabilități (3 decembrie), dar și Zilei internaționale a Drepturilor Omului (consemnată în 10 decembrie).

Activitatea: Facilitarea procesului de comunicare pentru a promova incluziunea socio-educatională a copiilor cu dizabilități.

Pe toată perioada de implementare a proiectului a fost menținută comunicarea cu mediul extern, pentru a promova activitățile și susține vizibilitatea proiectului. Ca instrument a fost utilizat comunicatul de presă, care a fost expediat în momentul lansării proiectului, a școlii de vară, precum și în realizarea activităților comunitare de susținere a incluziunii copiilor cu dizabilități.

De asemenea, s-a comunicat mult cu membrii comunităților și grupurilor de inițiativă create în comunitățile-țintă. Comunicarea s-a intensificat în mod special din momentul, când, în rezultatul formărilor de care au beneficiat (în cadrul instruirilor de 3 zile și școlii de vară) fiecare grup comunitar trebuia să manifeste independență, creativitate, comunicare eficientă cu partenerii, perseverență în pregătirea și derularea activităților comunitare de promovare a incluziunii socio-educatională a copiilor cu dizabilități.

În mod constant, cele 20 de grupuri de inițiativă formate în comunitățile țintă au fost încurajate să comunice despre rezultatele obținute în procesul de implementare a proiectului și să împărtășească practicile de succes prin intermediul diverselor surse de informare.

Comunicarea a fost menținută în mod direct (în cadrul vizitelor de monitorizare), telefonic, dar și în rețeaua Facebook, în care membrii grupurilor de inițiativă, apreciind pagina FCPS au putut vizualiza activități demarate și în alte comunități ale grupului țintă, precum și să se inspire din spectrul larg de activități de promovare a incluziunii, realizate de FCPS.

Unele institutții de învățământ au publicat articole în ziarele școlare, precum ar fi Liceul Teoretic „B.P.Hasdeu” din s. Olănești, r. Ștefan Vodă, Liceul Teoretic „D. Celenghir” din s. Avdarma, UTA Găgăuzia, altele (Liceul Teoretic „C. Popovici” din s. Nihoreni, r. Rîșcani) au reflectat pe pagina de Facebook despre dreptul la educație a fiecărui copil și care sunt beneficiile învățării în comun, dar și cele pe care le câștigă comunitatea.

Informații despre comunicarea în promovarea incluziunii pot fi găsite, accesând următoarele link-uri:

Pagina de Facebook a FCPS: https://www.facebook.com/pg/Asocia%C5%A3ia-Ob%C8%99teasc%C4%83-Femeia-%C5%9Fi-Copilul-Protec%C5%A3ie-%C5%9Fi-Sprijin-247839925344582/posts/?ref=page_internal

Pagina web a FCPS: <http://fcps.md/?p=1683>

Activitatea: Organizarea a câte două evenimente publice în fiecare comunitate țintă de către grupul de inițiativă.

Activitățile de promovare a incluziunii au contribuit la mobilizarea eforturilor dintre grupurile de inițiativă selectate în cele 20 de comunități, reprezentanții Autorităților Publice Locale și altor membri comunitari pentru promovarea respectării dreptului la educație pentru toți copiii din comunitate. Fiecare echipă/grup de inițiativă creat/ă la nivel de fiecare comunitate (părinți care educă copii cu dizabilități și membri comunitari/lideri de opinie) au fost selectați și formați într-un șir de activități anterioare, având dezvoltate competențe necesare în cadrul instruirilor de 3 zile, realizate la nivel de comunitate, dar și exersarea acestora la școala de vară, desfășurată în

perioada 15-19 august 2016. Rezultatul așteptat a fost orientat către grupurile locale de inițiativă, încât acestea să devină agenți ai schimbării, dar și resurse valoroase pentru comunitate, capabile să impulsioneze procesul de conștientizare de către populație a importanței asigurării dreptului la educație pentru fiecare copil.

În acest context, în fiecare comunitate, grupul de inițiativă a organizat și realizat câte două evenimente publice, planificate preventiv în cadrul școlii de vară, unde aceștia au fost cunoscuți cu întreg procesul de organizare a activităților de promovare a incluziunii socio-educăționale, cu produsele finale, necesare de realizat, fiind antrenați în simularea acestui proces.

Tabelul 2. Activitățile de promovare a incluziunii socio-educăționale realizate de fiecare comunitate-țintă

Nr. crt.	Comunitatea	Activitățile de promovare a incluziunii socio-educăționale realizate	Data desfășurării
1	s. Cuhnești, r. Glodeni	1. Clubul Părinților	17.10.2016
		2. Expoziția cu vânzare a lucrărilor, concursul posterelor	28.10.2016
2	s. Balatina, r. Glodeni	1. Clubul Părinților	13.10.2016
		2. Masă rotundă	27.10.2016
3	s. Nihoreni, r. Rîșcani	1. Masa rotundă	16.11.2016
		2. Expoziție de lucrări ale copiilor cu dizabilități	18.11.2016
4	Or. Drochia	1. Activitatea "Ziua elevului"	30.09.2016
		2. Activitatea comunitară "Împreună viața are culoare"	25.11.2016
5	Or. Sîngerei	1. Activitatea comunitară "Împreună viața are culoare"	28.08.2016
		2. Expoziție cu vânzare a lucrărilor confecționate inclusiv de copiii cu dizabilități	27.11.2016
6	s. Manoilești, r. Ungheni	1. Festivalul incluziunii	10.11.2016
		2. Teatru social	18.11.2016
7	s. Seliște, r. Nisporeni	1. Teatru social	21.10.2016
		2. Expoziție cu vânzări a lucrărilor confecționate, inclusiv de copiii cu dizabilități	28.10.2016
8	s. Iurceni, r. Nisporeni	1. Activitatea comunitară "Împreună viața are culoare"	23.10.2016
		2. Festivalul incluziunii	16.11.2016
9	s. Boldurești, r. Nisporeni	1. Activitatea "Împreună viața are culoare"	06.11.2016
		2. Masa rotundă	16.11.2016
10	s. Mîndrești, r. Telenești	1. Expoziție cu vânzare a lucrărilor confecționate, inclusiv de copiii cu dizabilități	16.10.2016
		2. Festivalul incluziunii	16.11.2016
11	or. Orhei	1. Expoziție cu vânzare a lucrărilor confecționate inclusiv de copiii cu dizabilități	30.09.2016
		2. Teatrul Social	27.10.2016
12	s. Susleni, r. Orhei	1. Activitatea „Împreună facem lumea mai bună”	28.10.2016
		2. Expoziție „Toamna de aur- realitate și imaginație”	30.09.2016

13	s. Leușeni, r. Hîncești	1. Teatru social	14.11.2016
		2. Expoziție cu vânzare a lucrărilor confecționate inclusiv de copiii cu dizabilități	21.11.2016
14	s. Sărata-Galbenă, r. Hîncești	1. Masă rotundă	20.11.2016
		2. Teatru social	21.11.2016
15	Or. Strășeni	1. Expoziție cu vânzare a lucrărilor confecționate inclusiv de copiii cu dizabilități	21.11.2016
		2. Concursul posterelor	29.11.2016
16	s. Gradiște, r. Cimișlia	1. Expoziție cu vânzare a lucrărilor confecționate inclusiv de copiii cu dizabilități	27.10.2016
		1. Festivalul incluziunii	28.10.2016
17	s. Lipoveni, r. Cimișlia	1. Activitatea „Să trăiți, dragi bunici”	30.09.2016
		2. Festivalul incluziunii	27.10.2016
18	s. Olănești, r. Ștefan Vodă	1. Expoziție cu vânzare a lucrărilor confecționate inclusiv de copiii cu dizabilități	01.11.2016
		2. Festivalul incluziunii	15.11.2016
19	s. Filipeni, r. Leova	1. Clubul Părinților	25.09.2016
		2. Expoziția cu vânzare a lucrărilor confecționate, inclusiv de copiii cu dizabilități	27.10.2016
20	s. Avdarma, UTAG	1. Teatru social	18.11.2016
		2. Concursul posterelor și eseurilor și expunerea acestora	24.11.2016

În cea mai mare parte tipul activităților selectate au corespuns cu cele planificate în cadrul școlii de vară. În rezultatul analizei tabelului inclus, am constatat că cele mai solicitate activități de promovare a incluziunii și dreptului la educație pentru toți copiii, după numărul comunităților ce le-a desfășurat sunt:

Tabelul 3. Frecvența activităților comunitare organizate în raport cu tipul acestora

Denumire activități	La etapa de planificare (august 2016), nr. de opțiuni	La etapa de realizare 30 noiembrie 2016), nr. de opțiuni
Expoziția cu vânzare a lucrărilor și colectare de fonduri	13	13
Teatrul social	8	6
Activitatea "Împreună viața are culoare"	5	5
Masa rotundă	3	4
Festivalul incluziunii	4	6
Clubul părinților	2	3
Alte activități	5	3

După cum poate fi observat, aplicând metoda comparativă, datele nu au suferit schimbări mari. Un argument forte este acel, că grupurile de inițiativă au planificat aceste activități, suficient de riguros, în perioada școlii de vară și, în mare parte, acestea nu au avut sens ca să fie schimbate.

Ca și perioadă de realizare a activităților fiecare comunitate a fost stabilită în colaborare cu ceilalți parteneri comunitari (reprezentanții APL, managerul școlii, etc.), iar Planul¹² de implementare a activităților de sensibilizare și promovare a incluziunii socio-educative a fost constant ajustat prin comunicare directă cu fiecare comunitate.

Fiecare grup de inițiativă a elaborat o listă cu materiale necesare pentru realizarea eficientă a activităților de promovare a incluziunii și de sensibilizare a comunității. Toate materialele au fost transmise la timp, în etapa pregătirilor.

La 40 de activități de promovare a incluziunii, organizate ca și evenimente publice, câte două la nivel de fiecare comunitate au participat 1678 persoane, număr care include diverse categorii:

- 848 elevi, ceea ce constituie 50,5%;
- 348 cadre didactice, ceea ce reprezintă 20,7%;
- 239 părinți, în proporție procentuală 14,3 %;
- 140 persoane cu dizabilități care locuiesc în comunitate, în special copii, ceea ce constituie 8,3%;
- 65 reprezentanți APL, respectiv 3,9%;
- alți membri ai comunităților, printre care agenți economici, specialiști de profil, etc, corespunzător 2,3%.

Numărul persoanelor implicate în 40 de campanii de sensibilizare și activități de promovare a incluziunii, după categorii de persoane, poate fi vizualizată și în figura ce urmează.

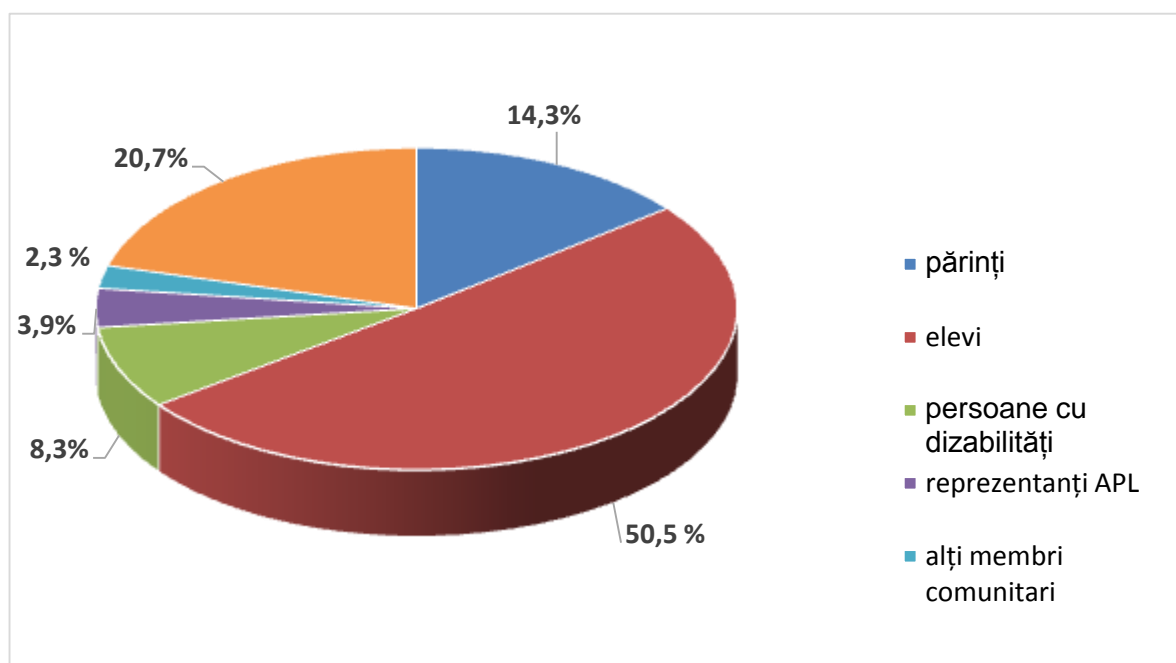

Fig. 7 Raport procentual al numărului de persoane care au participat la activități comunitare

¹² Anexa 2, Raport narativ privind desfășurarea activităților comunitare de promovare a incluziunii, pag.23

Unul din rezultatele majore a organizării evenimentelor publice în comunitate a fost sensibilizarea comunităților și colectarea fondurilor pentru susținerea copiilor cu dizabilități. Astfel, au fost colectate **65 389 lei**, distribuite după comunități, așa cum urmează în tabel.

Tabelul 4. Comunități-țintă care au colectat donații în susținerea copiilor cu dizabilități

Nr.crt.	Localitatea	Data expoziției cu vânzare	Resursele colectate	Scopul donațiilor
1	or. Sîngerei	28.08.2016	1 500 lei	un agent economic a pus în vânzare o tarabă cu apa și produse alimentare, iar banii din vânzări (aproximativ 1500 de lei) au fost donați unei familii care educă doi copii cu dizabilități pentru procurarea unui pat (copiii dormeau la podea).
2	or. Orhei	30.09.2016	13 000	au fost oferți pentru reabilitare în România, elevului Păun Andrei.
3	s.Mîndrești, r. Telenești	16.10.2016	5 000 lei	vor fi utilizați pentru adaptarea condițiilor din instituția de învățămînt respectivă, conform necesităților copiilor.
4	s. Filipeni, r-l Leova	27.10.2016	4 877 lei	au fost donați la două familii care au copii cu dizabilități, Baba Marcela, Baba Severina și Sîrbu Ioana, pentru procurarea scutecelor, jucăriilor speciale, îmbrăcăminte, detergenți.
5	s. Gradiște, r. Cimișlia	27.10.2016	9 000 lei	au fost colectați pentru dotarea Centrului de Resurse pentru Educația Incluzivă cu echipament ajutător și materialele didactice în suportul copiilor cu cerințe educaționale speciale, inclusiv cu dizabilități.
6	s. Seliște, r-l Nisporeni	28.10.2016	5 470 lei	au fost donați la trei familii care cresc și educă copii cu cerințe educaționale speciale (Macovei Mihail, Ciuguranu Nicoleta, Popescu Vasile) pentru procurarea rechizitelor, îmbrăcăminte și alimentelor.

7	s.Susleni, r. Orhei	28.10.2016	10 340 lei	o contribuție din partea elevilor, părinților și a tuturor celor care au participat la activitate, la reparația capitală a școlii în special cu ajustarea condițiilor pentru persoanele cu dizabilități (pantă, WC).
8	s. Leușeni, r-l Hîncești	21.11.2016	4 132 lei	au fost donați Cristinei Ionescu, copil cu deficiențe de vâz, pentru investigații medicale, tratament și procurarea ochelarilor.
9	or. Strășeni	21.11.2016	3 000 lei	au fost donați unei eleve cu dizabilități severe care este intergată în gimnaziu, iar mijloacele financiare colectate vor fi utilizate pentru medicamente necesare în procesul de recuperare.
10	s. Nihoreni, r. Rîșcani	18.11.2016	5 000 lei	au fost colectati pentru dotarea Centrului de Resurse pentru Educația Incluzivă cu echipament ajutător și materialelor didactice în suporul copiilor cu cerințe educaționale speciale, inclusiv cu dizabilități.
11	or. Sîngerei	27.11.2016	4 070 lei	au fost colectați, din care au fost procurate 10 perechi de încălțăminte de iarnă pentru copii, 10 perechi de pantaloni și dulciuri în valoare de 200 de lei pentru copiii aflați în plasament temporar în Centrul "Raza soarelui" din comunitate, o parte din care studiază la Liceul Teoretic „Olimp”.

În rezultatul desfășurării evenimentelor publice de sensibilizare și promovare a incluziunii au fost colectate opinii ale participanților la evenimente, unele fiind enumerate după cum urmează:

- "Activitate interesantă și benefică pentru populație și pentru copii, pentru că promovează bunătatea și respectul față de toți oamenii. /Comunicarea eficientă va permite ca copiii cu cerințe educaționale speciale, inclusiv cu dizabilități să se simtă utili în instituțiile școlare și societate". (Filipeni, Leova)

- " Activitatea are efect benefic asupra elevilor, ajutându-i să conștientizeze că toți suntem diferiți, dar avem drepturi egale./ Interesant. Vesel. Curios." (s. Leușeni, Hîncești)
- " Eveniment interesant, așteptat și foarte necesar pentru comunitate, pentru că oferă posibilitatea de promovare a tuturor copiilor. Am sensibilizat întreaga comunitate. (Sărata-Galbenă , r-l Hîncești)
- "O activitate inedită pentru noi și comunitatea noastră, iar rezultatele au fost cu mult mai mari decât așteptările. Ne-a ajutat să devenim deschiși pentru toți copiii." (s. Seliște, r-l Nisporeni)
- "Evenimentul a avut un impact emoțional deosebit pentru fiecare dintre noi "(or.Orhei)

Toate activitățile de sensibilizare și promovare a incluziunii, realizate în cele 20 de comunități au fost monitorizate de Consultant, prin intermediul monitorilor acestuia, profesioniști implicați la fiecare etapă de implementare a Serviciilor de Consultanță privind educarea comunităților în cadrul proiectului "Integrarea copiilor cu dizabilități în școlile generale".

Activitatea: Promovarea bunelor practici și experiențe de succes în ceea ce privește promovarea incluziunii sociale și includerea copiilor în viața socială în comunitățile-țintă.

Activitățile de sensibilizare și promovare a incluziunii au fost mediatizate, fiind difuzate și la anumite surse media, dar și pe rețele social media, atât de către Consultant, cât și de reprezentanții grupurilor de inițiativă din comunitățile implicate în proiect.

Tabelul 5. Materiale de informare și vizibilitate

Sursa media	Subiectul abordat	Data, programul	Autor	Acoperire
Radio Moldova, Național Matinal	Despre Școala de vară „Împreună pentru incluziune”, în l.română	16 august, 2016, Începutul la ora 07.05 (minutul 12:37 – 16:04	Reportaj radio, autoare Tatiana Balan	Difuzare națională
TRM, Radio Moldova	Despre Școala de vară „Împreună pentru incluziune”, în l.rusă	16 august, 2016, Începutul la ora 21.00, Panorama zilei	Reportaj radio, autoare Tatiana Balan	Difuzare națională
TV Cimișlia, Canal Regional	Reportaj de la acțiunea de caritate (expoziție cu vânzare) în școala de circumscripție Gradiște, raionul Cimișlia	31 octombrie 2016		https://www.youtube.com/watch?v=qhVql6YRzs TV Regională, regiunea de sud a țării
Presa Periodică „Unghiul” din r. Ungheni	Articolul „Împreună pentru incluziune”	25 noiembrie 2016	Despre acțiunea comunitară de la Manoilești, Ungheni, autoarea – Tatiana Cuibaru	Tiraj 10 200 ex., distribuție în raionul Ungheni

TV	Emisiune la Jurnal TV, „Acasă devreme”, ora 14.00.	20 decembrie 2016	Realizările proiectului pe dimensiunea de mobilizare a comunităților.	Link-ul: http://jurnaltv.md/ro/news/2016/12/20/copiii-cu-dizabilita-i-au-drepturi-egale-10268364/#1
----	--	-------------------	---	--

În calitate de materiale de informare și vizibilitate elaborate și difuzate în cadrul proiectului au fost:

- Pliant despre proiect (în limbile română și rusă)
- Banner
- Articole în presă
- Broșura privind bunele practici în mobilizarea comunităților pentru promovarea dreptului la educație a tuturor copiilor.

IV. Concluzii finale

Concluziile finale ale Serviciilor de Consultanță privind mobilizarea comunităților și educarea părinților prestate în cadrul proiectului ”Integrarea copiilor cu dizabilități în școlile generale” sunt sistematizate și formulate pe următoarele dimensiuni de bază:

- I. Cadrul conceptual și metodologic al activităților planificate în raport cu rezultatele așteptate
- II. Informarea și sensibilizarea comunităților privind necesitatea incluziunii sociale a copiilor cu dizabilități
- III. Instruirea părinților și liderilor de opinie comunitari pentru conștientizarea rolurilor și planificarea acțiunilor comune în promovarea incluziunii sociale a copiilor/persoanelor cu dizabilități
- IV. Realizarea activităților comunitare care promovează incluziunea socială a copiilor cu dizabilități
- V. Promovarea și comunicarea bunelor practici în mobilizarea comunităților pentru promovarea dreptului la educație a tuturor copiilor.

Concluzii la componenta A. Cadrul conceptual și metodologic al activităților planificate în raport cu rezultatele așteptate

1. Cadrul conceptual și metodologic a fost elaborat în conformitate cu rezultatele așteptate ale proiectului privind mobilizarea comunităților și instruirea părinților, astfel ca incluziunea socială a copiilor cu dizabilități să fie percepută nu ca obstacol, ci ca avantaj.
2. Elaborarea cadrului conceptual și metodologic a fost realizat de experți de valoare din cadrul ”Femeia și Copilul – Protecție și Sprijin”, precum și de la Institutul de Științe ale Educației, fiind valorificată la cote maxime experiența derulării activităților similare în multe alte comunități din țară, cu context social și cultural divers, în care a activat anterior asociația. Toate aceste experiențe au fost ajustate în raport cu rezultatele așteptate și unele condiții specifice, cum ar

fi timp limitat în raport cu amplasarea proiectului, comunități vorbitoare de rusă, resurse existente, etc. Metodele selectate au pus accent pe interactivitate, ilustrare, acțiune, sensibilizare, motivare și mobilizare a participanților, precum și încurajarea expunerii deliberate a opiniilor. Conținuturile și materialele utilizate – pe limbaj accesibil și totodată pe relevanță și utilitatea în viața de zi cu zi de mai departe.

3. Demersul didactic pentru activitățile de informare și formare a fost construit în baza Cadrului de învățare "Evocare-Realizare Sensului- Reflecție" (ERE). Esența acestor etape, fiind ajustată la conținuturile concrete, a facilitat obținerea schimbărilor pozitive în comportamentul participanților la instruire. Mai mult decât atât – părinții implicați și liderii de opinie au dezvoltat relații de încredere și colaborare, lucru important pentru promovarea incluziunii socio-educative a copiilor cu dizabilități în comunitate.
4. Conținutul compartimentelor descrise în Sumarul bunelor practici existente privind incluziunea educațională a copiilor cu dizabilități în Republica Moldova au fost utilizate ca material informativ și promoțional în cadrul activităților majore din proiect (ședințelor de informare și sensibilizare realizate la nivelul fiecărei comunități; instruirilor de 3 zile pentru părinți și lideri de opinie; școlii de vară pentru grupurile de inițiativă create în fiecare din comunitățile implicate în proiect.

Concluzii la componenta B. Informarea și sensibilizarea comunităților privind necesitatea incluziunii sociale a copiilor cu dizabilități

5. Ședințele de informare și sensibilizare au avut loc la nivelul instituțiilor de învățământ din comunitățile selectate în proiect. Planul de implementare a ședințelor de informare și sensibilizare în cele 20 de comunități a decurs fără abateri. Fiecare manager de instituție a desemnat o persoană responsabilă din cadrul acesteia care a organizat activitatea, a comunicat cu Consultantul și reprezentanții acestuia, a invitat participanții și a asigurat echipamentul și logistica necesară, care să faciliteze derularea eficientă a procesului de informare și sensibilizare propuse pentru această etapă.
6. În *total* la cele 20 de ședințe de informare și sensibilizare privind incluziunea socio-educativă a copiilor cu dizabilități *au participat 397 persoane*, dintre care 52 % au fost cadre didactice, 34 % - părinți și în proporție practic egală de cca 7 %, grupurile au implicat și reprezentanți APL, inclusiv asistenți sociali, precum și alți lideri de opinie (preoți, asistente medicale, bibliotecare, etc.).
7. Prin analiza comparativă a datelor, *cele mai multe persoane* la ședințele de informare și sensibilizare au reușit să mobilizeze comunitățile Avdarma, UTAG (25 persoane), Mîndrești, r. Telenești și or. Strășeni (câte 24 persoane).
8. Cea mai echilibrată participare a diverselor categorii sociale (părinți, cadre didactice, reprezentanți APL, alți membri comunitari) a fost înregistrată în comunitățile Mîndrești, r. Telenești; Mănoilești, r. Ungheni; Sărata- Galbenă, r. Hîncești și or. Strășeni.

9. Cei mai mulți părinți au reușit să mobilizeze pentru participare la ședințele de informare comunitățile Avdarma, UTA Găgăuzia (13 la număr), Nihoreni, r. Rîșcani (12 la număr), precum și Cuhnești, r. Glodeni; or. Sîngerei; s. Susleni, r. Orhei, s. Lipoveni, r. Cimișlia (câte 10 părinți). Deși accent a fost pus pe participarea părinților, în două localități (or. Orhei și s. Filipeni, Leova), mobilizarea părinților a reușit mai puțin. Persoanele responsabile din aceste două comunități, dar și în altele în care rata de participare a părinților a fost una joasă au asigurat prezența bună a părinților în etapa ulterioară – instruirea de 3 zile, derulată în luna iulie-august.
10. Analiza informației obținute în chestionarele de evaluare a permis constatarea faptului că cca 70 % din participanți consideră foarte utilă activitatea de informare și sensibilizare, iar 93% dintre participanți au afirmat că este nevoie de realizarea activităților de promovare a incluziunii educaționale în comunitatea în care trăiesc.
11. Fiecare a doua persoană care a participat la ședințele de informare și sensibilizare a comunităților și-a exprimat interesul de a participa la etapa ulterioară - instruirea de 3 zile.

Concluzii la componenta C. Instruirea părinților și liderilor de opinie comunitari pentru conștientizarea rolurilor și planificarea acțiunilor comune în promovarea incluziunii sociale a copiilor/persoanelor cu dizabilități

12. În total *la 20 de module* de instruire a câte 3 zile privind incluziunea socio-educatională a copiilor cu dizabilități *au participat 345 persoane*, aproape dublu decât a fost planificat inițial, proporțional 66 % au fost părinți, iar 28 % - cadre didactice. De asemenea s-au implicat și reprezentanți APL, în proporție de 6 %, inclusiv asistenți sociali, precum și alți lideri de opinie (asistente medicale, bibliotecare, tineri cu dizabilități, etc).
13. Cel mare grup de instruire a fost mobilizat în s. Iurcenii, Nisporeni, care a inclus 33 persoane, dintre care 22 părinți. Practic, în majoritatea celorlalte grupuri de instruire a predominat numărul de părinți, cu excepția localităților Drochia, s. Mănoilești, r. Ungheni; s. Seliște, r. Hîncești; s. Susleni, or. Orhei și or. Strășeni.
14. Faptul că la instruirii au fost motivați să participe și cadrele didactice a crescut gradul de consolidare a parteneriatului dintre părți, acestea fiind puse în situația identificării în comun a necesităților și înaintării unor soluții eficiente pentru comunitate în care trăiesc. Prezența altor persoane din comunitate la fel poate fi interpretată ca fiind una benefică, deoarece în așa mod informațiile aflate la instruirii pot fi împărtășite altor membri ai comunității.
15. Printre problemele menționate vizavi de procesul de incluziune au fost enumerate insuficiența materialelor didactice adaptate; nevoia de formare continuă a cadrelor didactice cu privire la lucrul cu familia și la organizarea procesului educațional eficient pentru toți copiii; necesitatea adaptării mediului educațional la nevoile fiecărui copil; conștientizarea redusă de către părinți a faptului că toți copiii au dreptul să frecventeze școala din comunitate, indiferent de necesitățile existente în dezvoltarea acestora; număr insuficient a personalului de suport (cadre didactice de sprijin); participarea redusă a factorilor de decizie în promovarea procesului de incluziune socio-educatională a copiilor și tinerilor din comunitate.

16. Programele de informare și formare oferite participanților au fost ajustate la maximul la nivelul așteptărilor și au avut un puternic caracter aplicativ. Fiecare dintre acestea au avut la bază diversitatea conținuturilor, demonstrarea practică îmbinată cu aspecte conceptuale, formarea abilităților prin exersare-învățare cu simulare de procese/activități în cadrul grupului comunitar propriu, dar și a grupului intracomunitar și debriefarea activităților.
17. În rezultatul interpretării chestionarelor că din 345 persoane care au participat la instruire, 184 de persoane s-au dovedit sigure că pot organiza împreună cu echipa un eveniment public, ceea ce reprezintă 53%. Astfel, fiecare al doilea participant a dat dovadă de un grad de pregătire personală pentru organizarea evenimentului public în comunitatea lor.
18. Prezența părinților copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES), inclusiv cu dizabilități la instruirile de 3 zile a facilitat inițierea discuțiilor în grup, în contextul studiilor de caz discutate, mobilizând și pe ceilalți participanți la cunoașterea reală a situației familiilor care educă copii cu dizabilități și la expunerea opiniilor; precum și așteptările cursanților adecvate tematicii și obiectivelor cursului de formare.
19. Printre dificultățile instruirii de 3 zile au fost constatate grupul neomogen privind capacitatea de învățare, unele materiale fiind ajustate la nivelul cel mai simplu și oricum unii participanți întâmpinau dificultăți, repede oboseau; dar și a faptului că părinții copiilor cu CES sunt puțin informați cu privire la oportunitățile pe care le pot avea pentru a facilita incluziunea copilului său.
20. Școala de vară, ca și continuare a programului de instruire, a consolidat prin programul său puternic aplicativ competențele persoanelor care și-au exprimat benevol dorința de a participa la școala de vară. Astfel, membrii grupului au demonstrat motivare pentru învățare, motivare pentru implicare în promovarea incluziunii în comunitățile unde locuiesc.
21. Cea mai mare parte din participanții școlii de vară au fost părinții. Din numărul total de 75 de participanți 46 persoane au fost părinți, ceea ce reprezintă 61 %, iar cadrele didactice, 24 la număr reprezintă 32% din numărul total de participanți. Participarea a 2 tineri cu dizabilități și a 2 copii cu dezvoltare tipică a favorizat crearea unei comunități incluzive și a sensibilizat pe ceilalți participanți la problemele cu care se confruntă în realitate.
22. Programul, în opinia formabililor, a fost pe alocuri congestionat (în special, în ziua a doua), dar interesant prin faptul că li s-a dat oportunitatea să încerce roluri, pe care niciodată în viață nu le-ar fi avut în alte circumstanțe. Acest fapt a favorizat înțelegerea și perceperea adecvată a incluziunii, a rolului actorilor comunitari, a modului de evidențiere a problemei, de scoatere a acesteia în spațiul public și metode de implicare în soluționarea cazurilor dificile.

Concluzii la componenta D. Realizarea activităților comunitare care promovează incluziunea socială a copiilor cu dizabilități

23. În cea mai mare parte tipul activitățile de promovare a incluziunii și dreptului la educație pentru toți copiii selectate de grupurile de inițiativă pentru a fi derulate în comunități au corespuns cu cele planificate în cadrul școlii de vară. Un argument forte că datele nu au suferit

schimbări mari este acel, că grupurile de inițiativă au planificat aceste activități, suficient de riguros, în perioada școlii de vară și, în mare parte, acestea nu au avut sens ca să fie schimbate.

24. Cea mai solicitată activitate a fost Expoziția cu vânzare a lucrărilor și colectare de fonduri – 13 opțiuni din cele 20 de comunități - țintă, în cadrul cărora au fost colectate fonduri în mărime de 65 389 lei, donate de membrii comunităților în scopul susținerii copiilor cu dizabilități. Alte două cele mai solicitate activități a fost Teatrul social și Activitatea "Împreună viața are culoare".
25. La 40 de activități de promovare a incluziunii, organizate ca și evenimente publice în cele 20 de comunități (câte două la nivel de fiecare comunitate) au participat 1678 persoane dintre care 50,5% au fost elevi, 20,7% / cadre didactice, 14,3 % părinți; 8,3 % au fost persoane cu dizabilități (total 140 de persoane); reprezentanți APL- 3,9% din numărul total și alți membri ai comunităților – 2,3%.
26. Ca locații pentru desfășurarea activităților comunitare de promovare a incluziunii au fost spațiile mari din incinta școlilor (sălile festive, sălile de sport, holurile - s.Nihoreri, r.Rîșcani; s.Avdarma, UTA Găgăuzia), precum și incinta Caselor de Cultură (s.Avdarma, UTA Găgăuzia; or. Sîngerei) sau stadionul sportiv al localității (or.Sîngerei).
27. Printre partenerii implicați în buna desfășurare a activităților de sensibilizare și promovare a incluziunii au fost instituțiile de învățământ din comunitățile-țintă, Autoritățile Publice Locale, Serviciile de Asistență Psihopedagogică, angajații Caselor de Cultură, părinții copiilor tipici și a celor cu dizabilități, asistenții sociali. La fel, au participat mulți voluntari, reprezentanți ai cultelor, reprezentanți ai poliției. Cel mai bine parteneriatele au fost sesizate în comunitățile Gradiște, r. Cimișlia; Mănoilești, r. Ungheni; Nihoreni, r. Rîșcani; Sărata-Galbenă, r. Hîncești; Avdarma, UTA Găgăuzia; Olănești, r. Ștefan Vodă; Filipeni, r. Leova; or. Orhei, etc.
28. Activitățile proiectului pe dimensiunea de mobilizare a comunităților și formare a părinților s-au desfășurat în atmosferă incitantă, degajată, binevoitoare, favorabilă dezvoltării de competențe. Formatorii responsabili au creat o atmosferă de încredere, au orientat participanții spre respectarea reciprocă a părerilor și împărtășirea experiențelor care argumentează necesitatea unei comunități incluzive și avantajele de care beneficiază fiecare.
29. Tematica incluziunii a fost respectată la toate etapele și de toate comunitățile-țintă. Iar în unele comunități, cum ar fi s.Olănești, r. Ștefan Vodă, s. Sărata-Galbenă, r-l Hîncești, s.Filipeni, Leușeni, a fost încurajată participarea voluntarilor, inclusiv cu dizabilități, care și-au expus liber părerea și au venit cu propuneri de a îmbunătăți și facilita procesul de incluziune socio-educatională a copiilor cu CES din perspectiva propriilor experiențe și trăiri.
30. Rezultatele și indicatorii propuși a fi atinși prin Serviciile de Consultanță în educarea comunităților și părinților au fost realizate, în pofida termenului de timp limitat și suprapunerii cu perioada estivală, când instituțiile de învățământ sunt în reparații sau se închid pe perioada concediilor angajaților acestora.
31. Factorul de motivare maximă a participanților spre atingerea rezultatelor propuse a fost „filtrarea acestora”, începând cu etapa ședințelor de informare și sensibilizare, instruirilor de 3

zile și ulterior școlii de vară, astfel încât grupul de inițiativă creat să devină un agent al schimbărilor la nivel de comunitate. Ca instrument de filtrare a fost chestionarul de evaluare, în care persoanele și-au exprimat intenția să participe, avansând în plan personal și profesional.

Concluzii la capitolul E. Promovarea și comunicarea bunelor practici în mobilizarea comunităților pentru promovarea dreptului la educație a tuturor copiilor.

32. Comunicarea cu mediul extern, pentru a promova activitățile și susține vizibilitatea proiectului a fost asigurată pe toată perioada de implementare a proiectului.
33. Deși, în măsură egală, cele 20 de grupuri de inițiativă formate în comunitățile țintă au fost încurajate să comunice despre rezultatele obținute în procesul de implementare a proiectului și să împărtășească practicile de succes prin intermediul diverselor surse de informare, foarte bine a reușit acest lucru comunităților Gradiște, r. Cimișlia (au invitat postul de TV regional); Olănești, r. Ștefan-Vodă și Avdarma, UTA Găgăuzia (au publicat articol în ziarul școlar/comunitar); Nihoreni, r. Rîșcani (au diseminat mesaje importante și poze pe Facebook), Mănoilești, r. Ungheni (au publicat articol în ziarul „Unghiul” din Ungheni, cu tiraj de peste 10000 ex.).
34. Campania de sensibilizare privind necesitatea acceptării diferențelor între copii și asigurării dreptului lor constituțional la educație a fost una de amploare și a fost inițiată odată cu promovarea spotului social <https://www.youtube.com/watch?v=xqoerUDNW1A>, adunând peste 12500 de vizualizări.

V. Recomandări

În vederea valorificării experiențelor acumulate de către comunitățile – țintă în implementarea proiectului, întru asigurarea sustenabilității și succesului activităților comunitare de promovare a incluziunii și pentru crearea mediului prietenos, de acceptare, se propun următoarele măsuri:

I. Pentru instituțiile de învățământ din comunitate:

- 1) Dezvoltarea unui mediu pozitiv de învățare care să asigure stima de sine și încrederea în forțele proprii a tuturor elevilor, inclusiv a celor cu dizabilități, implicarea activă a tuturor elevilor în procesul de organizare a învățării, încurajarea exprimării, ajutorarea reciprocă între elevi, suportul necesar fiecărui elev în funcție de nevoile sale educaționale;
- 2) Organizarea constantă a activităților de promovare a incluziunii socio-educative a copiilor cu dizabilități, în baza modelelor realizate în cadrul proiectului, dar și celor împărtășite în broșura de bune practici;
- 3) Utilizarea materialului informativ și promoțional, obținut de membrii comunităților-țintă, în special de pedagogi, pentru organizarea activităților de informare și formare în care să fie implicați copii, părinți, alți membri ai comunităților care nu au participat la etapa respectivă;

- 4) Asigurarea participării copiilor cu dizabilități și familiilor care îi educă ca să iasă din izolare și să devină parte a vieții sociale din comunitate, implicându-se activ în procesul educațional, dar și celui de sensibilizare și de luare a deciziilor;
- 5) Implicarea mai activă a părinților copiilor tipici și a celor cu dizabilități în procesul de evaluare a nevoilor educaționale, elaborare și implementare a planurilor educaționale individualizate, organizarea activităților extracuriculare cu elevii, elaborarea planurilor de activitate și a bugetelor pentru educația incluzivă etc.;
- 6) Responsabilizarea părinților privind asigurarea unei frecvențe școlare bune a copiilor cu dizabilități și celor din grupul de risc prin monitorizarea implicării lor în susținerea copilului în traseul educațional, acasă și la școală.

II. Pentru Autorităților Publice Locale de nivel unu:

- 1) Planificarea activităților comunitare ce promovează incluziunea și mediul de acceptare, solidaritate și spiritul de toleranță între membrii comunității;
- 2) Organizarea unor activități de informare la nivel de comunitate privind necesitatea incluziunii educaționale a copiilor cu cerințe educaționale speciale, inclusiv cu dizabilități, importanța susținerii acestor copii și a familiilor lor de către toți actorii comunitari în vederea diminuării stigmei și discriminării și incluziunii sociale;
- 3) Asigurarea implementării legislației la nivel de comunitate;
- 4) Îmbunătățirea constantă a condițiilor de acces, respectând standardele de calitate a acestora;
- 5) Consolidarea parteneriatului cu instituțiile din comunitate și raion, a serviciilor de suport, dar și organizațiilor societății civile care activează în acest domeniu pentru susținerea copiilor cu dizabilități și familiilor care îi educă;
- 6) Identificarea constantă a problemelor cu care se confruntă familia care educă copii cu dizabilități și monitorizarea situației acestora pentru asigurarea condițiilor de acces la educație, suport necesar și bunăstare;
- 7) Responsabilizarea părinților/altor reprezentanți legali privind necesitatea asigurării educației de calitate și bunei îngrijiri pentru copiii cu dizabilități, ținând cont de necesitățile specifice de dezvoltare.

III. Pentru Autoritățile Publice Locale de nivel raional (nivelul II):

- 1) Crearea unei platforme eficiente de cooperare și dialog între Direcția de Educație și Serviciul de Asistență Psihopedagogică, serviciile comunitare de suport, autoritățile publice locale, Direcția de Asistență Socială și Protecție a Copilului, Centrele de Sănătate, părinții copiilor, inclusiv cu dizabilități etc. pentru a uniformiza abordarea incluziunii sociale a copiilor cu dizabilități și susținerea acestora;
- 2) Dezvoltarea unui mecanism de monitorizare sistematică a procesului de incluziune socială și educațională a copiilor cu dizabilități în vederea respectării drepturilor fundamentale ale copilului;
- 3) Asigurarea procesului de evaluare complexă a copiilor cu dizabilități și acordarea asistenței metodologice în incluziunea educațională cadrelor didactice, cadrelor didactice de sprijin,

specialiștilor (psihologi, logopezi, etc.) din instituțiile de învățământ, precum și a părinților copiilor cu dizabilități și altor reprezentanți legali, în sensul îmbunătățirii procesului de adaptare și relaționare cu semenii, precum și dinamicii pozitive a dezvoltării;

- 4) Asigurarea copiilor cu dizabilități cu echipament ajutător, conform vârstei și necesităților specifice de dezvoltare;
- 5) Monitorizarea instituțiilor de învățământ în crearea condițiilor de acces fizic și adaptarea rezonabilă a mediului educațional, precum și a procesului de planificare a resurselor (umane, financiare, materiale) necesare în acest domeniu;
- 6) Eficientizarea utilizării resurselor financiare destinate educației incluzive și incluziunii sociale a copiilor cu dizabilități, în special prin elaborarea și aprobarea la nivel de raion a Regulamentului de formare și utilizare a Fondului pentru educație incluzivă (conform legislației în vigoare) și stabilirea mecanismului de monitorizare a cheltuielilor destinate educației incluzive la nivelul instituțiilor de învățământ, pentru a nu permite utilizarea resurselor alocate educației incluzive în alte scopuri;

IV. Pentru Autoritățile Publice de nivel central:

- 1) Dezvoltarea programelor de educație parentală, care ar asigura responsabilizarea părinților privind creșterea și educația copilului, inclusiv cu dizabilități;
- 2) Dezvoltarea unui sistem de evidență a datelor, la nivel intersectorial, pentru monitorizarea situației copiilor cu dizabilități, cu scopul de a planifica și dezvolta serviciile sociale și resursele necesare;
- 3) Implementarea unor module standardizate de formare continuă în domeniul educației incluzive pentru diferite categorii de specialiști, inclusiv părinți și acreditarea prestatorilor de programe de formare continuă, în vederea asigurării calității procesului educațional;
- 4) Elaborarea pachetului de servicii standard pentru elevii cu diferite necesități educaționale, a costurilor acestor pachete de servicii și a mecanismului de finanțare a serviciilor în vederea asigurării unui suport eficient și direcționat copiilor cu nevoi educaționale speciale;
- 5) Elaborarea și dezvoltarea unui mecanism eficient de monitorizare și responsabilizare a autorităților publice locale în vederea gestionării eficiente a resurselor financiare destinate educației incluzive și incluziunii sociale a copiilor cu dizabilități.

V. Pentru FCPS și alte organizații ale societății civile:

- 1) Promovarea bunelor practici și a istoriilor de succes, realizate de comunitățile-țintă pe perioada de implementare a proiectului, care să devină modele demne de replicat și pentru alte comunități din țară, în scopul asigurării dreptului la educație pentru fiecare copil;
- 2) Monitorizarea implementării legislației în vigoare care asigură incluziunea socială și educațională a copiilor cu dizabilități pentru prevenirea/soluționarea cazurilor de discriminare pe criteriul de dizabilitate și nu doar.

PLIANT despre proiect

REȚINEȚI!

Dreptul la educație a copiilor cu CES este reglementat de:

1. **Codul Educației al Republicii Moldova, COD Nr. 152 din 17.07.2014 (art. 32, 33)**
2. **Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.523 din 11 iulie 2011 (cap. IV, art. 43—59)**
3. **Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr.166 din 9 iulie 2010 (art. 24)**
4. **Legea nr. 60 din 30 martie 2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități (cap. IV, art.27, 28)**
5. **Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 944 din 14**

REALIZĂM ACEST PROIECT

- ⇒ pentru a vă motiva și înputernici;
- ⇒ pentru a promova ideea incluziunii socio-educative și rolul acesteia pentru viitorul copilului Dvs.;
- ⇒ pentru a vă oferi informații și suport de care aveți nevoie;
- ⇒ pentru a vă arăta că **nu sunteți singuri**;
- ⇒ pentru a accentua că fiecare copil are dreptul de a învăța, comunica, de a avea prieteni, de a trăi sentimentul de satisfacție în școala sa!

Acest pliant este elaborat și editat în cadrul Proiectului „Integrarea copiilor cu dizabilități în școlile generale”, finanțat din grantul oferit Republicii Moldova de Guvernul Japoniei prin Fondul de Politici de Dezvoltare a Resurselor Umane (PIIRD), administrat de Banca Mondială și gestionat de Fondul de Investiții Sociale din Moldova (FISM).

CONTACTAȚI-NE:

AO „Femeia și Copilul - Protecție și Sprijin”
or. Criuleni, str. Păcii, 43
Tel/Fax: (+373) 248 21809, 248 20654
e-mail: office@feps.md,
www.feps.md

FISMFONDUL DE
INVESTIȚII
SOCIALE DIN
MOLDOVAMinisterul Educației
al Republicii Moldova**Proiectul****“INTEGRAREA COPIILOR CU
DIZABILITĂȚI ÎN ȘCOLILE
GENERALE”**

FINALITATEA MAJORĂ

Membrii comunității percep incluziunea socio-educțională a copiilor cu dizabilități drept un beneficiu comun.

OBIECTIVELE PROIECTULUI

1. Informarea a 20 comunități selectate pentru îmbunătățirea percepției privind incluziunea socio-educțională a copiilor cu dizabilități în școala din comunitate și necesitatea asigurării dreptului la educație fiecărui copil;

2. Instruirea a cel puțin 200 persoane (părinți care educă copii cu dizabilități și lideri de opinie) să acționeze împreună ca agenți ai schimbării în comunitate;

3. Sensibilizarea comunităților în ceea ce privește dreptul fiecărui copil la educație și incluziune în viața socială.

BENEFICIARII ACTIVITĂȚILOR

- **Părinți** care educă copii cu dizabilități;
- **Lideri de opinie** (cadre didactice, reprezentanți APL, reprezentanți mass-media, etc.) din 20 de comunități a 14 raioane:

CTMIȘLIA - s. Gradiște și s. Lipoveni

DROCHIA - or. Drochia

GLODENT - s. Cuhnești și s. Balatina

HÎNCEȘTI - s. Leușeni și s. Sărata-Galbenă

LEOVA - s. Filipeni

NISPORENI - s. Seliște, s. Iurcenii, s. Boldurești

ORHEI - or. Orhei, s. Susleni

RÎȘCANI - s. Nihoreni

SÎNGEREI - or. Sîngerei

STRĂȘENI - or. Strășeni

ȘTEFAN VODĂ - s. Olănești

TELENEȘTI - s. Mîndrești

UNGHENI - s. Mănoilești

UTAG, s. Avdarma

ACTIVITĂȚI DE BAZĂ

⇒ **Ședințe de informare și sensibilizare în fiecare comunitate** privind necesitatea și avantajele asigurării dreptului la educație pentru toți copiii din comunitate, inclusiv cei cu dizabilități;

⇒ **Modul de instruire de 3 zile** pentru a cunoaște care sunt beneficiile comunității legate de diversitate și incluziune; rolul și responsabilitățile părinților în procesul de revendicare a drepturilor la educație și a membrilor comunitari și liderilor de opinie în asigurarea dreptului la educație a tuturor copiilor din comunitate; formarea abilităților de planificare și organizare a evenimentelor publice și a unor campanii de sensibilizare, la nivel de comunitate;

⇒ **Școală de vară** pentru a consolida spiritul de echipă și a consolida planul de acțiuni de viitor;

⇒ **Activități de promovare a incluziunii** în fiecare comunitate, cu implicarea grupului de inițiativă format (părinți care educă copii cu dizabilități și lideri de opinie);

⇒ **Promovarea bunelor practici** prin comunicate de presă, emisiunile radio, articolele în presa locală/regională, etc.

**SECVENȚE FOTO din cadrul etapei de informare și sensibilizare a comunităților privind
necesitatea incluziunii sociale a copiilor cu dizabilități**

or. Strășeni, Gimnaziul „Mihai Viteazu”, 14 iunie 2016

s. Gradiște, r. Cimișlia, Gimnaziul, 16 iunie 2016

s. Leușeni, r. Hîncești, Liceul Teoretic „Cezar Radu”, 24 iunie 2016

s. Cuhnești, r. Glodeni, Liceul teoretic, 20 iunie 2016

SECVENȚE FOTO din cadrul etapei de instruire a părinților și liderilor de opinie comunitari pentru conștientizarea rolurilor și planificarea acțiunilor comune în promovarea incluziunii sociale a copiilor/persoanelor cu dizabilități

s. Mănoilești, r. Ungheni, 14-16 iulie 2016

s. Balatina, r. Glodeni, 11-13 august 2016

s. Cuhnești, r. Glodeni, 8-10 august 2016

or. Drochia, 18-20 iulie 2016

SECVENȚE FOTO din cadrul ȘCOLII DE VARĂ

Ziua I, 15 august 2016 - intercunoaștere și Teatrul social

Ziua a II, 16 august 2016, Clubul părinților și masa rotundă

Ziua a III, 17 august 2016, Expoziție cu vânzare a lucrărilor și colectare de fonduri

Ziua a IV, 18 august 2016, Activitatea „Împreună viața are culoare”

Ziua a V, 19 august 2016- Planificarea activităților comunitare

Activități opționale - Ateliere hand made

**SECVENȚE FOTO din cadrul etapei de realizare a activităților comunitare care promovează
incluziunea socială a copiilor cu dizabilități**

Masa Rotundă "Am nevoie, n-am acces", s. Sărata Galbenă, r. Hîncești, 20.10.16

Expoziție cu vânzare și colectare de fonduri, or. Strășeni, 21.11.16

Clubul Părinților "Să ne schimbăm atitudinea față de copii cu nevoi speciale", s. Filipeni, r. Leova, 25.09.16

Activitatea „Împreună viața are culoare”, s. Susleni, r. Orhei, 30.09.16

Activitatea: "Să trăiți, dragi bunici", s. Lipoveni, r. Cimișlia, 30.09.16

Expoziție de postere și eseuri, s. Avdarma, UTA Găgăuzia, 24.11.16

Festivalul incluziunii, s. Olănești, r. Ștefan Vodă, 15.11.16

Festivalul incluziunii, s. Gradiște, r. Cimișlia, 28.10.16

Teatru social, s. Leușeni, r. Hîncești, 14.10.16

Expoziție cu vânzare și colectare de fonduri, s. Mîndrești, r. Telenești, 16.10.16

Activitatea „Ziua Elevului”, or. Drochia, 30.09.16

Masă Rotundă „Toți copiii trebuie să învețe împreună” , s. Nihoreni, r. Rîșcani, 16.11.16

Clubul Părinților, s. Balatina, r. Glodeni, 13.10.16

Activitatea comunitară „Împreună Viața are culoare”, or. Sîngerei, 28.08.2016

Teatru Social, s. Seliște, r. Nisporeni, 21.10.16

Festivalul incluziunii, s. Mănoilești, r. Ungheni, 10.11.2016

Festivalul incluziunii, s. Iurceni, r. Nisporeni, 20.11.16

Activitatea „Împreună viața are culoare”, s. Boldurești, r. Nisporeni, 06.11.16

Expoziție cu vânzare și colectare de fonduri, or. Orhei, 30.09.16

Clubul Părinților, s. Cuhnești, r. Glodeni, 07.10.16

MATERIALE din cadrul etapei de promovare și comunicare a bunelor practici în mobilizarea comunităților pentru promovarea dreptului la educație a tuturor copiilor

Vezi lumea așa cum este ea !

unghiul

Anul XX, nr. 45(962)

Vineri, 25 noiembrie 2016

<http://unghiul.info>

Alegerile au trecut, vin scumpirile

Acestea deja bat în ușă. Guvernul se lăudă că au încheiat acordul cu Fondul Monetar Internațional și că au primit prima tranșă a împrumutului de câteva zeci de milioane de dolari. Dar nimic nu spun despre obligațiile pe care le-au luat pentru a beneficia de acest credit. Obligațiile lor însă vor bate crunt în cea mai săracă pătură a populației, pentru că, începând cu anul viitor, se vor majora tarifele la energia electrică, căldură, gazele naturale și alte servicii comunale. Va fi redus și numărul funcționarilor de stat. Ba mai mult, se vorbește că aceștia s-ar fi obligat și să majoreze vârsta de pensionare. Atunci cum rămâne cu promisiunile rostite sub flamură roșie, în care atât de mult au crezut moldovenii? Păi, așa cum a fost întotdeauna: una e să promiți și alta e să faci!

Nicolae SANDULEAC

CITIȚI ASTĂZI:

Să fie zăpadă!
Drumarii...

pagina 2

În staționarul
de zi...

pagina 3

BATI: Doar două
ziare locale...

pagina 4

„Să fii tânăr nu e
ușor...”

pagina 12

Împreună pentru incluziune

Foto: Tatiana CUIBARU

Pentru o zi, elevii claselor a VII-a și a VIII-a din Gimnaziul Mănoilești s-au transformat în actori și au jucat o piesă de teatru social. Agnesa Popa, în rolul Lenuței, a încercat să arate spectatorilor cât de dificil îi este unui copil cu deficiențe de vorbire să își facă prieteni și să se integreze în colectiv. Marius Cozari, în rolul lui Ion, în urma unui accident rutier nu se mai poate deplasa decât într-un scaun cu rotile. Uneori colegii îl ajută să urce până la etajul III, acolo unde este sala de studii, alții îl ignoră. Ionela Arcana, în rolul învățătoarei, le-a explicat elevilor, că dacă chiar sunt diferiți, au drepturi egale, în special, dreptul la educație și incluziune. Scena de teatru social este desprinsă din viață, iar cu astfel de situații copiii se cîncesc periodic.

Lidia Bobeico, directoare adjunctă a instituției, spune că prin această metodă de intervenție, cum este teatru social, participanții sunt încurajați să ia atitudine, să apere principiile morale, iar cei din sală sunt provocați să găsească soluții reale.

>> Continuare în pag. 2

Personalitățile anului 2016

DRAGI CITITORI!

În curând, cu ajutorul dumneavoastră, pentru a XVI-a oară, ziarul „Unghiul” va nominaliza cele 10 personalități ale anului. Vă invităm să veniți cu propuneri concrete până la **9 decembrie**, pentru a fi nominalizați cei mai activi ungheneni, care în anul 2016, după părerea dumneavoastră, au obținut cele mai bune rezultate în domeniile: economie și business, agricultură, administrație publică, societate civilă, medicină, educație, justiție și ordine de drept, cultură și artă, protecție socială și activitate de binefacere, sport.

Propunerile le puteți expedia pe adresele electronice ale redacției: contact@unghiul.com, sanduleac@unghiul.info, sau la tel.: 023622391, 023622296, 023628419. Vor fi luate în considerație doar propunerile semnate cu nume și adrese concrete.

Căprior împușcat de un vânător

Sâmbătă, 19 noiembrie, Inspekția Ecologică Ungheni în comun cu reprezentantul Societății Vânătorilor și Pescarilor din Moldova (SVP), a efectuat o razie anti-brăconaj pe teritoriul raionului Ungheni. Aceștia, pe la ora 10.00, dinspre pădurea din satul Bucumeni au auzit o împușcătură. În scurt timp, au observat că din pădure a ieșit un bărbat, care era însoțit de un câine vânătoresc și avea asupra sa un rucsac voluminos. Observând automobilul din dotarea Inspekției Ecologice, acesta a aruncat rucsacul în lanul de porumb din apropiere și a pornit spre satul Chirileni. Potrivit lui Vadim Dadus, șeful Inspekției Ecologice, după ce bărbatul a fost oprit, s-a stabilit că este din Chirileni, membru al SVPM. Acesta a refuzat să meargă la locul, unde a fost aruncat rucsacul. După ce a fost verificat conținutul rucsacului, a fost depistat un căprior împușcat și un cuțit cu teacă. Despre cazul respectiv a fost informat Inspectoratul de Poliție Ungheni, care a preluat investigația bărbatului sub aspect penal. De menționat, vânătoarea la căpriori pe întreg teritoriul Republicii Moldova este interzisă. Conform art. 233 Cod Penal al Republicii Moldova, vânătorul ilegal se pedesește cu amendă în mărime de la 200 la 500 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de până la 3 ani.

Oxana DIACONU

Costul problemei - 1200 de lei

Și de data aceasta vom vorbi despre faptul că mulți locuitori de la sat, din necunoaștere a legislației sau din obiceiul de a trăi pe vechi, poate din lipsă de timp, deoarece mulți sunt nevoiți să-și câștige existența muncind în străinătate, nu reușesc să facă totul în gospodăria sau nu fac așa cum trebuie.

Din această cauză la problemele existente se adaugă altele noi - datorită la plata impozitelor, serviciilor, deconectării și amenajării, perfectarea cu abateri a documentelor, imposibilitatea de a asigura îngrijirea persoanelor apropiate dacă acestea au nevoie. Iată o istorie nouă. Un tânăr a plecat la muncă în Rusia, din fericire, a reușit să câștige

bani și cu patru ani în urmă a cumpărat o casă în sat. Dar — ghinion - n-a instalat imediat contor de apă, acasă venea din când în când, nu-l ajungea timp să facă totul. În tot cazul, așa s-a spus pentru ziarul „Unghiul”. Când au instalat apometru, s-a văzut că ar trebui să plătească câte 25 de lei pentru fiecare lună, începând cu anul 2012.

Suma e destul de frumușică, 1200 de lei.

Vorbim cu Cristofor Timuță, directorul SRL „Cristalina” din Pârlița. Potrivit lui, persoana care pentru prima dată conectează casa la sistemul de aprovizionare cu apă trebuie să achite o parte din costul furtunurilor și lucrărilor de construire a apeductului pe strada respectivă, deoarece s-a făcut din contul celor conectați inițial la apeduct. Apoi cumpără contorul de apă, îl instalează, comunică datele și folosește serviciile. Cei drept, când e vorba de acest caz concret, el spune că nu e consumatorul „lor”, chipurile, în altă parte a satului este altă asociație. La ceaaltă asociație nu am reușit să telefonăm.

Solicit sfatul directorului ÎM „Apă-Canal” Ungheni, Petru Scutaru, care explică că, înainte de a pleca, consumatorul trebuie să vină la operator și să depună o cerere, vor veni specialiștii, vor aplica plomba, plata nu va fi calculată. În caz contrar, va trebui să plătească. Dacă are apometru, când pleacă pe 4-5 luni nu e nevoie să scrie cerere. Dănsul a sugerat să studiem Legea privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare nr. 303 din 13.12.2013 și Regulamentul privind serviciul

public de alimentare cu apă și de canalizare.

Dacă operatorul și consumatorul ar cunoaște legislația, n-ar fi această datorie. Articolul 17 al legii menționate, punctul m) obligă consumatorul să informeze, în termen de 7 zile lucrătoare, operatorul despre toate cazurile transferului sau vânzării imobilului și la instalațiilor sale interne de apă și de canalizare, precum și despre modificarea altor date menționate în contractul de furnizare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare.

>> Continuare în pag. 5

ABONAREA 2017

Se desfășoară
abonarea la ziarul
„Unghiul” pentru
anul 2017.

Prețul unui
abonament este:
1 lună - 8 lei
3 luni - 24 lei
6 luni - 48 lei.

Abonamentele
pot fi perfectate
în orice oficiu poștal,
precum și la
sediu redacției.

Indice - 67887.

P. P. Unghiul: Nr. de identificare 1002609002006. Director: Nicolae Sanduleac, tel.: 023622391; e-mail: sanduleac@unghiul.com; Redactori-șefi adjuncți: Valentina Slotina, tel. 023628419; e-mail: slotina_v@unghiul.com; Tatiana Cuibaru, tel.: 023622296; e-mail: tatiana.cuibaru@unghiul.com; Redactor-coordonator: Oxana Diaconu, e-mail: diaconu@unghiul.com; Secretar de redacție: Ludmila Bragoveanu, e-mail: bragoveanu@unghiul.com; Redactor tehnic și versiunea electronică: Marina Bulgar, e-mail: marina.bulgar@unghiul.com; Contabil-șef: Parascovia Gutanu, tel.: 023622284; e-mail: contabil@unghiul.com; Fax: 023622391; Adresa: str. Mihai Eminescu 45, Ungheni; E-mail: contact@unghiul.com; Tipar: Tipografia Edit TiparGrin SRL, or. Chisinau, str. Fereideului 4, com. 1111; Departamentul publicitate: 023622284. — publicitate, — publicitate politică, — achitat din bani publici. Tiraj total 10490 ex.; Indice de abonare 67887. <http://unghiul.info>

Împreună pentru incluziune

<< Sfârșit.
Început în pag. 1

Au fost provocați și colegii-spectatori, încât fiecare dintre ei a spus cum va proceda în astfel de situații și care ar fi soluțiile pentru ca acești copii să nu se simtă marginalizați. Pentru a recapitula cele spuse anterior, elevii au pregătit din timp postere, prin desen arătând că educația este esențială pentru fiecare dintre ei, iar oferind unui copil o șansă la studii, cei maturi îi oferă o șansă la viață.

Vera Stahi, coordonatoarea de program în AO „Femeia și copilul - protecție și sprijin”, Criuleni, spune că teatrul social este o parte componentă a campaniei de sensibilizare în comunitate privind șanse egale pentru educație și integrarea persoanelor cu dizabilități în școlile generale. „Astăzi copiii ne-au demonstrat cum pot fi ajutate persoanele cu nevoi speciale pentru a depăși unele probleme și cât de pregătită este societatea pentru astfel de situații”, a adăugat dânsa.

Sergiu Andrușca, directorul Gimnaziului Mănoilești, a adăugat că teatrul social este ultima etapă a campaniei de conștientizare a comunității privind necesitatea de a fi respectat dreptul la educație a fiecărui copil, anterior fiind antrenați în seminare și cursuri de instruire atât cadrele didactice, educatorii de la grădiniță,

specialiștii de la SAP, cât și părinți, reprezentanții societății civile și liderii asociațiilor obștești din teritoriu. „Suntem mândri că Gimnaziul Mănoilești este unica instituție de educație din raionul Ungheni unde va fi implementat un proiect ambițios „Integrarea copiilor cu dizabilități în școlile generale”. Vom avea o școală adaptată pentru ca acești copii cu nevoi speciale să frecventeze școala: lift, sistem de canalizare autonom, veceuri amenajate, cabinet de fizioterapie, logopedie și psihologie. Vor fi cheltuiți peste 100 de mii de dolari pentru ca părinții din întreg raionul să poată oferi copiilor cu nevoi speciale șansa la educație”, spune directorul gimnaziului.

De notat că, odată cu implementarea proiectului „Integrarea copiilor cu dizabilități în școlile generale”, finanțat din grantul oferit Republicii Moldova de Guvernul Japoniei pentru Fondul de Politici de Dezvoltare a Resurselor Umane administrat de Banca Mondială și gestionat de Fondul de Investiții Sociale din Moldova, Gimnaziul din Mănoilești va fi unica școală din raionul Ungheni și printre cele 20 de instituții din republică unde vor fi create toate condițiile pentru ca copiii cu nevoi speciale să fie integrați în școală ca să își poată exercita dreptul la educație.

Tatiana CUIBARU

Două vieți și o dragoste

Astfel a sunat genericul întâlnirii de suflet, organizate la Casa Limbii Române „Mihai Eminescu” din orașul Ungheni. Doina și Ion Aldea-Teodorovici - Două inimi ce au bătut în unison și au ars în același foc sacru pentru același ideal național, crezul lor Cultură și Credință, Credință și Cultură. La eveniment au participat elevii de la Colegiul de Medicină, liceele teoretice „Mihai Eminescu”, „Gheorghe Asachi”, „Aleksandr Pușkin”, „Alexei Mateevici”, Gimnaziul „Ion Vatananu”, Gimnaziul Tescureni, membri ai Centrului de Creație pentru Copii precum și lume îndrăgostită de cântecele regretatului cuplu. Pentru că acești doi mari artiști ai neamului

au adus prin cântec omagiu limbii materne, tricolorului, tradițiilor strămoșești, au fost interpretate cunoscutele

melodii cu suflare națională: „Pentru ea”, „Răsai”, „Iertare”, „Suveranitate”. Copiii au interpretat piese din ciclul de cântece sacre: „Copilul din leagăn”, „Fuga-Fuga”, „Înămă de mamă, inimă de tată”, „Moș Pitic”, „Comment ca va”, „Cântecul viorii” și altele. Cu emoții deosebite publicul a cântat cu micile vedete „O serenadă”, „Crede-mă”, „Amore”, „Seară albastră”, „Iubiți învățători” și „Bucurați-vă, prieteni!”. Directoarea Casei Limbii Române, Rodica Toma, a menționat: „Doina și Ion și-au iubit părinții, prietenii, baștina astfel încât ne-au dăruit cele mai înălțate și înflăcărte cântece dedicate pământului care i-a crescut”.

Tatiana CUIBARU

Să fie zăpadă! Drumarii sunt pregătiți!

Două medalii de argint pentru ungheneni

În weekend-ul trecut, tenismenii de vârstă născuți în anul 2003 și mai mici. La aceeași categorie a participat și Igor Mușet, elev la LT „Ion Creangă”, dânsul s-a clasat pe locul V. Același loc a revenit și lui Mihai Caminschi de la LT „Ion Creangă” în categoria de vârstă născuți în anul 2002 și mai în vârstă.

Echipa de la Ungheni a luat medalii la acest campionat. Antrenorul Vasile Adam a spus că elevii s-au descurcat bine și au reușit să cucerească două medalii de argint. La categoria de vârstă sportivi născuți în anul 2006 și mai mici, Lucian Zamurca, elev la LT „Gh. Asachi”, a ocupat locul II. Medalia de argint a revenit și Ecaterinei Toloacă, elevă la

LT „Vasile Alecsandri”, la categoria de vârstă născuți în anul 2003 și mai mici. La aceeași categorie a participat și Igor Mușet, elev la LT „Ion Creangă”, dânsul s-a clasat pe locul V. Același loc a revenit și lui Mihai Caminschi de la LT „Ion Creangă” în categoria de vârstă născuți în anul 2002 și mai în vârstă.

Antrenorul menționează că și restul tenismenilor din Ungheni au avut o prestație bună: Gabriel Mescu și Alina Gaviuc, LT „Vasile Alecsandri”, Nichita Mandatari, LT „Mihai Eminescu”, Maxim Iurii, LT „Al. Pușkin”, Timur Voicu, Școala Primară „Spiridon Vangheli”.

Oxana DIACONU

Oficial, Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor a anunțat că drumarii sunt pregătiți pentru sezonul rece și sunt gata să intervină în urma condițiilor meteo nefavorabile. Administrația de Stat a Drumurilor pentru sezonul de iarnă 2016-2017 are în dotare autogredere - 104, buldozere cu șenile - 35, tractoare pe pneuri cu lame - 92, freze de zăpadă - 18, distribuitoare auto - 136, încărcătoare - 53, excavatoare - 41.

Pe drumurile din țară vor fi împrăștiate în acest sezon circa 80 de mii de tone material antiderapant, dintre care sare și nisip. Totodată au fost determinate sectoarele de drumuri naționale și locale supuse întroierii. Au fost instalate 40 camere video pentru monitorizarea și vizualizarea stării condițiilor de circulație pe timp de iarnă pe diferite sectoare de drum cu declivități majore (10-13%). Deci, pe traseul R1 Chișinău-Ungheni-Sculeni-frontiera cu România camera video va fi instalată la kilometrul 79-80, în localitatea Cornești. La necesitate, echipajele de intervenție vor fi gata să intervină 24/24.

Raionul Ungheni este gata să înfrunte iarna?

Lucrările de întreținere a drumurilor publice locale sunt finanțate din contul

alocațiilor impozitului pentru utilizarea drumurilor, ceea ce presupune 50% din taxele acumulate pentru folosirea drumurilor în raion. Conform raportului prezentat de către reprezentanții Secției construcții, gospodărie comunală și drumuri din cadrul Consiliului Raional, vor fi efectuate lucrări de deszăpezire și împrăștiere de material antiderapant pe partea carosabilă a drumurilor publice locale de circa 800 de mii de lei. Constantin Fuior, șeful secției respective, spune că anul acesta, ca și în anii precedenți, nu vor fi mari schimbări în planul de acțiuni. Aceasta înseamnă că drumurile publice locale din cadrul raionului vor fi deszăpezite de SA „Drumuri Strășeni”, câștigătoare licitației.

Pe sectoarele pericu-

loase de drumuri deja a fost depozitat material antiderapant, pentru aceste necesități sunt cheltuiți peste 300 de mii de lei. Între timp, lucrările de curățare a drumurilor din localitățile raionului revin pe seama administrației locale, mai precis, a primarilor. Valentina Lincovscaia, primara comunei Morenii Noi, spune că sunt gata să înfrunte iarna. Deci, au semnat un contract de mică valoare cu un agent economic, iar pe sectoarele periculoase, cum ar fi drumul de acces spre Brătuleni, Nisporeni, a fost depozitat material antiderapant. „Dacă vom avea zăpadă multă, desigur, nu vom aștepta până când va veni agentul economic din oraș, vom contracta serviciile unei persoane fizice, care are un tractor cu lame”, mai spune primara.

Va fi zăpadă - și cheltuielile vor fi mai mari

Atunci când unii se bucură de zăpadă, altora nu prea le arde a veselie. An de an pentru lucrările de deszăpe-

zire, din bugetul local al Primăriei Ungheni se cheltuie circa 100 de mii de lei. Tatiana Pavliuc, contabilă-șefă, spune că, anul acesta, ținând cont de prognozele serviciului hidrometeorologic și dacă ne vom confrunta cu o iarnă rece, desigur, cheltuielile vor crește. Pentru că anul trecut nu am avut atât de multă zăpadă, rezerv, de material antiderapant va fi completată cu încă 30 de tone de amestec de sare cu nisip, pentru că alte 20 de tone sunt în depozit. Petru Langa, viceprimarul orașului, adaugă că, la necesitate, vor fi contractate serviciile a trei agenți economici, căci graderul aflat în dotarea IM „Serviciu Comunal Ungheni”, este prea puțin pentru deszăpezirea tuturor străzilor din oraș. La fel, vor fi pregătite și căile de acces pentru pietoni, adică trotuarele. Viceprimarul spune că minitractorul pentru curățarea zăpezii de pe trotuare, care nu a fost folosit anul trecut, funcționează, ceea ce înseamnă că nu vor fi nici trotuare întroierite. Deci, să vină iarna, căci drumarii sunt pregătiți să o înfrunte!

Tatiana CUIBARU

Această rubrică este realizată cu suportul financiar al Ambasadei Finlandei la București. Responsabilitatea pentru conținutul materialelor publicate aparține autorului și nu neapărat reflectă poziția Ambasadei.

Istorie de succes

Toamna anului 2016 a fost prima din viața lui Nicolae, în care el a mers la școală. Băiatul a împlinit 16 ani, este înalt, zvelt, are ochii albaștri și o privire blândă...

La 16 ani adolescentul a descoperit alfabetul, cifrele, iar părinții săi, în special, mama, a înțeles cât de mult a influențat mediul familial vulnerabil și nesigur, pe care l-a creat pentru copilul său, dezvoltarea lui. Deși în multe cazuri, copii ca Nicolae erau instruiți la domiciliu, nici acest beneficiu nu a fost să fie pentru el... pentru că mama a scris refuz în scris. Așa că, copilul a stat pur și simplu acasă și a urmărit de după gard cum alți copii se grăbesc dimineața la școală, iar pe la amiază se întorc acasă, discutând vesel cele întâmplate sau auzite la lecții. Nicolae continua să trăiască cu visele și speranțele sale, iar singurii prieteni erau

surioara lui mai mică și animăluțele din curte, pe care le adoră.

În vara aceasta, mama băiatului a participat la o instruire privind drepturile tuturor copiilor la educație, inclusiv a copiilor cu dizabilități, desfășurată de către AO „FCPS” în satul lui Nicolae, în cadrul proiectului „Integrarea copiilor cu dizabilități în școlile generale”. Mama lui a aflat, pentru prima dată, că băiatul său, care are o dizabilitate, are aceleași drepturi, ca și toți ceilalți copii. Ajutată de comunitate, femeia a acționat și de acum trei luni, Nicolae merge la școala din satul său. Bucuria băiatului e de nedescris. Pe lângă faptul că învață a scrie și a citi, el mai este ajutat de psiholog și cadrul didactic de sprijin să-și dezvolte vorbirea, funcție afectată de paralizia pe stânga corpului.

Nicolae depune zilnic un efort enorm pentru a reuși, și dorința de a învăța îl încurajează să depășească drumul lung spre școală, spasme dureroase, limitări a mișcărilor părții stângi a corpului...

„Când am văzut prima dată acest copil, nu puteam să înțeleg practic nimic din ceea ce spune. Vorbea încet, nedeslușit. Fiind inclus în școală, eu în rol de cadru didactic de sprijin, am devenit persoana care trebuie să-i acord suportul necesar. Progresul obținut a devenit evident, deoarece băiatul are dorința de a cunoaște, iar mama îl ajută și se implică activ în procesul de învățare, îl ajută și cu temele pentru

acasă. Nicolae, acum are și vocea mai veselă, iar pe față apare zâmbetul, atunci când este înconjurat de copii,” a menționat cadrul didactic de sprijin dna Olga Spatari.

În fotografii: Nicolae Cobîleațchi (acasă și în cadrul Centrului de Resurse pentru Educația Incluzivă, Liceul din s. Balatina, r. Glodeni)